

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Hospodářský vývoj v Ruské federaci a na Ukrajině po
rozpadu Sovětského svazu**

Tereza Kudláčková

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tereza Kudláčková

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Hospodářský vývoj v Ruské federaci a na Ukrajině po rozpadu Sovětského svazu

Název anglicky

Economic developments in the Russian Federation and Ukraine after the dissolution of the Soviet Union

Cíle práce

Hlavním cílem práce je zhodnotit hospodářský vývoj v zemích bývalého Sovětského svazu: Ruská federace a Ukrajina v období od rozpadu Sovětského svazu do současnosti. Dílčím cílem je sledování ekonomik, makroekonomických ukazatelů a provedení jejich komparativní analýzy.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a analytické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V analytické části bude provedena analýza a komparace makroekonomických ukazatelů Ruské federace a Ukrajiny ve vybraném období. Komparace bude provedena na základě sekundárních dat získaných ze statistických úřadů vybraných zemí. V práci budou použity zejména metody deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Hospodářský vývoj, inflace, nezaměstnanost, HDP, Sovětský svaz, Ukrajina, Ruská federace.

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J., STARÁ, D., SEKERKA, B. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

FIALOVÁ, H. JANDERA, J. AMBROŽOVÁ, A. Čísla a čáry v ekonomii. Praha: A plus, 2013. ISBN 978-80-87681-01-5.

HOLMAN, R. Ekonomie. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-278-6.

SIRŮČEK, P. Hospodářské dějiny a ekonomické teorie : (vývoj, současnost, výhledy). Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-53-9.

STELLNER, F. Hospodářské dějiny : (16.-20. století). Praha: VŠE, 2008. ISBN 978-80-245-1141-2.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 26. 2. 2020

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 2. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci *Hospodářský vývoj v zemích bývalého Sovětského svazu - Ruská federace a Ukrajina* jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Panu Mgr. Elizbaru Rodonaia Ph.D. za odborné vedení, cenné rady při psaní této bakalářské práce a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině, za veškerou podporu při mém studiu.

Hospodářský vývoj v Ruské federaci a na Ukrajině po rozpadu Sovětského svazu

Abstrakt

Tato práce je zaměřena na zkoumání ekonomik Ruské federace a Ukrajiny od doby kolem roku 1914, tedy roku, kdy začala První světová válka, přes významný rok 1922, kdy byly oba státy u vzniku a založení Sovětského svazu až po současnou dobu. Hlavním cílem je zjištění, v jakém časovém období se ekonomikám obou států vedlo nejlépe. K vyřešení zkoumaného problému jsou použity makroekonomické ukazatele, jakožto zdroj informací, z kterého čerpám, a díky kterému se dostávám k řešení výsledku. Výsledek zkoumání pomocí makroekonomických ukazatelů nám ukazuje, že po rozpadu Sovětského svazu ekonomika Ukrajiny pozvolným způsobem přechází do stavu volného pádu a řadí se k nejzaostalejším státům Evropy. Na základě zjištěných údajů není troufalost říci, že setrvání v Sovětském svazu mělo pro Ukrajinu fatální následky, které si země nese až po současnou dobu. Dalo by se říci, že ode dne, kdy Ukrajina získala nezávislost, jí čekaly spíše horší časy. O Ruské federaci můžeme říci, že díky svým zásobám nerostných surovin a velkým vývozem zbraní patří podle HDP na osobu přibližně na 66. místo na světě. O Ruské federaci, která je po rozpadu Sovětského svazu hlavním následnickým státem, můžeme říci, že si pořád drží prvenství, jakožto největší stát světa. Dále převzala místo jako stálý člen Rady bezpečnosti OSN s právem veta. Ve Společenství nezávislých států, jež vzniklo v roce 1991, je vůdčím členem a je členem i v mnoha dalších mezinárodních organizací. Ruská federace si stále udržuje svoji charakteristickou povahu. Nikde jinde ve světě nevidíte tak propastný rozdíl mezi chudými a bohatými lidmi, který se navíc rok od roku zvyšuje.

Klíčová slova:

Hospodářský vývoj, inflace, nezaměstnanost, HDP, státní rozpočet, centrálně plánovaná ekonomika, tržní ekonomika, Ukrajina, Ruská federace

Economic developments in the Russian Federation and Ukraine after the collapse of the Soviet Union

Abstract

This work focuses on the economies of the Russian Federation and Ukraine from the time around 1914, the year when the First World War began, through the significant year 1922, when both states were at the establishment and establishment of the Soviet Union until now. The main goal is to find out in what time period the economies of both countries performed best. To solve the problem, macroeconomic indicators are used as a source of information from which I draw and to get to the result. The result of the examination using macroeconomic indicators shows that after the collapse of the Soviet Union, the economy of Ukraine is gradually moving into a state of free fall and one of the most backward states of Europe. On the basis of the data, it is not daring to say that staying in the Soviet Union has had fatal consequences for Ukraine, which the country has been carrying up to the present. It could be said that from the day Ukraine gained its independence, it had rather worse times. We can say about the Russian Federation that, thanks to its mineral resources and large arms exports, it ranks 66th in the world in terms of GDP per head. The Russian Federation, which is the main successor state after the collapse of the Soviet Union, can still be said to retain its primacy as the world's largest state. She also took over as a permanent member of the UN Security Council with veto rights. In the Commonwealth of Independent States, which emerged in 1991, it is a leading member and a member of many other international organizations. The Russian Federation still maintains its characteristic character. Nowhere else in the world will you see such a huge gap between poor and rich people, which is increasing year by year.

Keywords:

Economic development, inflation, unemployment, GDP, state budget, centrally planned economy, market economy, Ukraine, Russian Federation

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Makroekonomické ukazatele	15
3.1.1 HDP	15
3.1.2 Inflace	16
3.1.3 Nezaměstnanost	16
3.1.4 Platební bilance.....	17
3.1.5 Tržní systém.....	18
3.1.6 Centrálně plánovaná ekonomika.....	18
3.1.7 Státní rozpočet	18
3.2 Období před vznikem Sovětského svazu	19
3.2.1 První světová válka	19
3.2.2 Znárodnění - Velká říjnová revoluce	20
3.3 Ukrajina.....	20
3.4 Sovětský svaz.....	21
3.4.1 Pětiletky	21
3.4.2 Začátky v Sovětském svazu.....	22
3.4.3 Měnová reforma.....	22
3.4.4 Sovětský svaz od 70. let.....	23
3.4.5 Zánik Sovětského svazu.....	24
3.4.6 Pokus o integraci.....	25
4 Vlastní práce	26
4.1 Ruská federace	26
4.1.1 Ekonomika Ruské federace po rozpadu Sovětského svazu	26
4.1.2 Ekonomické reformy	27
4.1.3 Měnová Krize	29
4.1.4 Hospodářský růst po roce 1998	29
4.1.5 Nezaměstnanost v Ruské federaci	30
4.1.6 Ekonomická krize Ruské federace v roce 2008.....	30
4.1.7 Zahraniční obchod	31
4.1.8 Ruská federace v posledních letech	32
4.2 Ukrajina po rozpadu Sovětského svazu	35
4.2.1 Rusko – ukrajinské vztahy	36

4.2.2	Oranžová revoluce	38
4.2.3	Krize na Ukrajině	38
4.2.4	Krym	39
4.3	COVID-19	41
5	Výsledky a diskuse	43
6	Závěr.....	45
7	Seznam použitých zdrojů.....	48

Seznam obrázků:

Obrázek 1:	Inflace v Ruské federaci	28
Obrázek 2:	Nezaměstnanost v Ruské federaci	30
Obrázek 3:	HDP v Ruské federaci	31
Obrázek 4:	HDP na 1 obyvatele v Ruské federaci.....	33
Obrázek 5:	Cena z barel ropy prosinec 2019 - březen 2020	34
Obrázek 6:	HDP na Ukrajině	36
Obrázek 7:	Nezaměstnanost na Ukrajině	37
Obrázek 8:	Počet obyvatel na Ukrajině.....	40
Obrázek 9:	COVID-19	42

Seznam tabulek:

Tabulka 1:	Míra inflace v % v Ruské federaci v letech 1993 - 2018.....	28
Tabulka 2:	Nezaměstnanost v Ruské federaci v letech 1992 - 2018	30
Tabulka 3:	HDP v Ruské federaci v mld. současného USD	31
Tabulka 4:	HDP na 1 obyvatele v Ruské federaci v letech 2008 - 2018	32
Tabulka 5:	cena za barel ropy Brent v USD	34
Tabulka 6:	HDP v mld. USD (současný) na Ukrajině v letech 1992 - 2018	36
Tabulka 7:	Nezaměstnanost na Ukrajině v letech 1995 - 2018.....	37
Tabulka 8:	Počet mil. obyvatel na Ukrajině v letech 1991 - 2018.....	40
Tabulka 9:	COVID-19 globální data.....	41

Seznam použitých zkratk:

HDP – Hrubý domácí produkt

RSFSR – Ruská sovětská federativní socialistická republika

ULR – Ukrajinská lidová republika
SSSR - Svaz sovětských socialistických republik
ÚV KSSS – Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu
SNS – Společenství nezávislých států
EEU – Eurasijská ekonomická unie
ODKB – Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti
GUAM – uskupení států: Ázerbájdžán, Gruzie, Moldavsko, Ukrajina, Uzbekistán
USD – označení pro americký dolar
MMF – Mezinárodní měnový fond
OSN – Organizace spojených národů

1 Úvod

Důvod, který mě vedl k výběru tohoto tématu na mou bakalářskou práci je ten, že si myslím, že téma Sovětský svaz, Rusko a Ukrajina jsou stále velmi aktuální. Žijeme v době, kdy jsou lidé nuceni do výběru, kam se má jejich myšlení ubírat. Tento výběr spočívá v jednoduché otázce: „Východ nebo západ?“ A právě k této „východní“ části jsem se rozhodla uchýlit při mém psaní. Tuto problematiku jsem si nevybrala z důvodu, že bych výrazně inklinovala k té, či oné filosofii, ale důvod byl ten, že si myslím, že Sovětský svaz výrazně ovlivnil společnost jako celek v průběhu svého trvání.

Ve své práci zkoumám hospodářský vývoj Ruské federace a Ukrajiny. Tyto státy jsem si vybrala z důvodu, protože bezpochyby patří mezi nejznámější státy tehdejšího Sovětského svazu a co se týká současné doby, bezesporu se o nich velmi často doslyšíme. Ke zkoumání a pozdějšímu srovnávání ekonomik obou států jsem si vybrala základní makroekonomické ukazatele, jako jsou například: HDP, inflace, nezaměstnanost, státní rozpočet a další. Dále čerpám jak z české, tak ze zahraniční literatury.

Co se týká rozdělení mé práce, je členěna na dvě části, z nichž první je spíše teoretická, druhá část se zabývá aplikací makroekonomických ukazatelů ke zkoumání hospodářské situace obou států. V první části bakalářské práce charakterizují makroekonomické ukazatele, které budu využívat v pozdějším zkoumání. V teoretické části představuji Sovětský svaz. Ze začátku se zmíním o vzniku Sovětského svazu, poukážu na důležité milníky a následně popíši rozpad Sovětského svazu.

Druhá část práce se zabývá vývojem hospodářské situace obou států po rozpadu Sovětského svazu. Pomocí makroekonomických ukazatelů jako jsou například HDP, inflace, nezaměstnanost hodnotím stav ekonomik. Zjišťuji, v jakých letech se státům vedlo z ekonomického hlediska nejlépe a snažím se zjišťovat okolnosti, které k dané situaci vedly.

Závěr bude patřit zhodnocení a porovnání vývoje ekonomik Ruské federace a Ukrajiny v průběhu let. Budu si odpovídat na otázky, v jaké době se státy měly nejlépe a co zapříčinilo daný stav. Budu popisovat aktuální situaci mezi oběma státy.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je zjistit stav ekonomik Ukrajiny a Ruské federace v průběhu let. Práce se věnuje podrobněji období po rozpadu Sovětského svazu až po současnost. Zároveň je v práci také částečně zachyceno i období před vznikem Sovětského svazu a v průběh trvání. V práci zkoumám hospodářské situace obou států, případně se snažím popsat, proč k daným stavům docházelo. Například krize, války, prezidentské volby a podobně. Výsledkem je porovnání stavu ekonomik Ruské federace a Ukrajiny. Hlavním výstupem je zjištění, který z těchto dvou států se má po rozpadu Sovětského svazu lépe a co zapříčinilo to, jak se oběma státům momentálně daří z hlediska ekonomického.

2.2 Metodika

V rámci řešení bakalářské práce je shromážděna česká i zahraniční odborná literatura zabývající se ekonomikou jednotlivých států a Sovětským svazem. V první části jsou představeny makroekonomické ukazatel jako jsou například HDP, inflace, nezaměstnanost a další, které objasňují situaci v ekonomice státu. Dále zde představuji Sovětský svaz a důležité milníky před vznikem a v průběhu trvání Sovětského svazu.

V této kapitole jsem mohla částečně využít znalostí ze školy, které jsem podložila i čerpáním z knihy, kterou sepsali kantoři z naší vysoké školy. Dále se v této části objevují autoři, jako Robert Holman se svou knihou Makroekonomie nebo například kolektiv autorů Fialová, Ambrožová a Jandera se svou knihou Čísla a čáry v ekonomii. V tématice týkající se Sovětského svazu jsem čerpala například z knihy od Pavla Sirůčka: Hospodářské dějiny a ekonomické teorie.

V druhé části jsou charakterizovány státy vybrané ke zkoumání tedy Ruská federace a Ukrajina. Pomocí grafů a obrázků jsou přiblíženy a zpřehledněny zjištěné hodnoty týkající se například HDP, inflace nebo nezaměstnanosti. Tato část práce je věnována období po rozpadu Sovětského svazu po současnost. Právě tato část je stěžejní při porovnání vývoje obou ekonomik v průběhu času. Konec této kapitoly patří současnosti, kde je popisováno aktuální dění týkající se pandemie, epidemie velkého

rozsahu zasahující více kontinentů, COVID-19, která zasahuje celý svět, nebo například znatelné snižování cen ropy z důvodu již zmiňované pandemie.

V závěru práce z části zhodnocuji a interpretuji výsledky, ke kterým jsem došla v průběhu zkoumání a zároveň se snažím diskutovat o výsledcích a vnést do práce i vlastní názor.

3 Teoretická východiska

3.1 Makroekonomické ukazatele

V úvodu své bakalářské práce si Vám dovoluji představit makroekonomické ukazatele, které budu využívat při sledování ekonomické situace obou států. V praktické části práce, budu díky ukazatelům zkoumat a hodnotit v jakém časovém období se Ruská federace a Ukrajina měli z hlediska hospodářské situace nejlépe.

3.1.1 HDP

HDP, tedy hrubý domácí produkt je suma všech finálních výrobků a služeb vyrobených v ekonomice země za určité časové období a procházející trhem vyjádřená v peněžních jednotkách. Je to základní ukazatel pro měření výkonnosti ekonomiky a v přepočtu na jednoho obyvatele ekonomické vyspělosti zemí. Pro řadu nedostatků je podrobován kritice, zatím však nebyl objeven žádný lepší ukazatel, který by ho v praktickém používání nahradil. (Jandera, 2013)

Do hrubého domácího produktu se započítává jen tržní produkce. Neuvažují se finanční transakce, při kterých kapitál změnil vlastníka, zapůjčené částky (úroky se počítají jako forma důchodu), transakce mezi přáteli, práce pro sebe nebo produkce pro černý trh. Zkrátka uvažuje se pouze produkce vyrobená na daném období, tudíž například prodej nového automobilu a nikoli ojetého. Způsoby, jak můžeme HDP definovat, se dělí na 3 metody. Metoda produkční, výdajová a důchodová. (Jandera, 2013)

Při produkční metodě se HDP počítá jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty. Hrubá přidaná hodnota je rozdílem mezi produkcí a mezispotřebou. (Brčák, Sverová, Stará, Svoboda, 2017)

$$HDP = \text{Produkce} - \text{Mezispotřeba} + \text{Daně produktů} - \text{Dotace na produkty}$$

U výdajové metody se HDP počítá jako součet konečného užití výrobků a služeb rezidentskými jednotkami. (Brčák, Sverová, Stará, Svoboda, 2017)

$$HDP = C + I + G + NX$$

Důchodová metoda se počítá jako součet národních důchody, tedy součet příjmů domácností, amortizace a nepřímě daně. Důchodová metoda vylučuje transferové platby.

(Brčák, Sverová, Stará, Svoboda, 2017)

$HDP = Náhrady\ zaměstnancům + Daně\ z\ výroby\ a\ z\ dovozu - Dotace + Čistý\ provozní\ přebytek + Čistý\ smíšený\ důchod + Spotřeba\ fixního\ kapitálu.$ (Fialová, Ambrožová,

(Brčák, Sverová, Stará, Svoboda, 2017)

3.1.2 Inlace

Inlace jako slovo, pochází již ze 14. Století z latinského slova inflatio, což v překladu znamená nafukovat se. (Harper, 2001) Inflací v ekonomice rozumíme všeobecný vzestup celkové cenové hladiny. Jde o oslabení reálné hodnoty, tedy kupní síly měny vůči službám, které spotřebitel kupuje a zboží. (Holman, 2010) V praxi se inflace měří jako přírůstek indexu spotřebitelských cen. K výpočtu inflace se používá spotřebitelský koš. (Holman, 2010) Opakem inflace je deflace, která se projevuje jako všeobecný pokles cenové hladiny. Dalším výrazem, se kterým se v této souvislosti setkáváme, je dezinflace, což je snížení tempa inflace. „Velikost“ nebo „stupeň“ inflace měříme jako tzv. míru inflace, což je vážený průměr zvýšení cen jednotlivých statků a služeb v čase. (Holman, 2010)

Mezi ekonomy vzniká rozkol z důvodu nejednotného pohledu na příčiny inflace, ale velká většina se shodne na obecné podstatě inflace.

„Inlace je dlouhodobější nepřetržitý růst cenové hladiny, který je spojený s nadměrnou emisí peněz a vede k poklesu kupní síly peněz.“ (Revenda, 2011)

3.1.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnaného člověka můžeme definovat podle Mezinárodního úřadu práce, sídlícího v Ženevě, jako jedince, který je schopen práce (věkem a zdravotním stavem), který aktivně hledá zaměstnání, ale v dané chvíli zaměstnání nemá, i přes svoji veškerou snahu (Mareš, 2002).

Podle autorů Hartlových můžeme nezaměstnanost definovat jako stav, kdy lidé pracovat chtějí a práci hledají, protože je pro ne zdrojem obživy, ale stejně nemohou žádnou přiměřenou a přijatelně finančně ohodnocenou sehnat (Hartl, Hartlová, 2000).

Z pohledu Brožové (Brožová, 2003) se jedná o složitý společenský problém. Pro osoby postižené ztrátou zaměstnání často tento jev znamená pokles životní úrovně, nejistou budoucí existenci a pochyby. Dále také pochybnost o vlastních schopnostech, či ztrátu sociálního postavení. Při hlubších problémech mohou nezaměstnaní spadnout do tzv. „pasti nezaměstnanosti“. To se poté odráží i ve společenském prostředí, které potom nese náklady nezaměstnanosti. Mezi nejvýznamnější řadí Brožová ztrátu makroekonomického produktu, nevyužité ekonomické zdroje, ztráty na daních a ztrátu lidského kapitálu (Brožová, 2003).

Pokud chceme posuzovat nezaměstnanost, musíme vyčlenit skupiny lidí, které jsou bez práce a aktivně jí nehledají. Toto vyčleňování se týká například malých dětí. Poté nezaměstnanost spočítáme jako podíl nezaměstnaných ke všem osobám schopným pracovat - zaměstnaní i nezaměstnaní (Jandourek, 2009).

Nezaměstnanost = $U / E + U * 100$ (výsledná hodnota vyjde v %)

U = počet lidí bez práce

E = počet zaměstnaných lidí (Jandourek, 2009)

3.1.4 Platební bilance

Dle názoru Holmana (Holman, 2010) nám platební bilance zachycuje ekonomické transakce – platby se zahraničím za určité časové období. Abych byla přesná, jedná se o transakce mezi devizovými tuzemci (rezident) a cizoměnci (nerezidenty). Jelikož se v bilanci zaznamenávají toky peněz, které souvisejí s devizovou poptávkou a nabídkou, má platební bilance vliv na vývoj devizového kurzu národní ekonomiky. Platební bilanci můžeme rozdělit na 5 částí, respektive na její souhrnné účty – běžný účet: zaznamenává vývozy a dovozy zboží, služeb, investovaného kapitálu a práce. Kapitálový účet: Zachycuje transfery jako například čerpání zdrojů z Evropské unie. Finanční účet: zachycuje toky kapitálu plynoucí do ekonomiky a ven z ekonomiky. Statistická diskrepance: chyby a opomenutí způsobené metodickou nedokonalostí. Změna devizových rezerv: představuje změnu zlatých rezerv a likvidních, volně směnitelných aktiv především centrální banky. Nejvýznamnější položkou jsou zahraniční měny, které centrální banka v případě potřeby využívá k intervencím na

devizovém trhu pro zhodnocení nebo znehodnocení devizového kurzu národní měny (Holman, 2010).

3.1.5 Tržní systém

Aby mohla tržní ekonomika spolehlivě fungovat, nestačí pouze svoboda volby a možnost sledování vlastního zájmu. Takový systém musí mít jasná pravidla. Tržní ekonomika je založen na směně. Lidé vstupují do vzájemných směnných vztahů. Tyto směnné vztahy mají podobu smluv. Aby bylo možno směňovat, musí být jistota, že se smlouvy dodržují. Základní pravidla pro fungování tržního systému tedy jsou: dodržování smluv, ochrana soukromého vlastnictví a volný vstup na trhy. Tato pravidla musí být součástí právního řádu země, která má tržní ekonomiku. Pokud nedochází k vynutitelnosti dodržování smluv, odrazuje to obchodování. Pokud je nedostatečná ochrana soukromého vlastnictví, odrazuje to od investování. A není-li volný vstup na trh, konkurence je potlačena (Holman, 2010).

3.1.6 Centrálně plánovaná ekonomika

Tento pojem byl vytvořen poprvé ve 20. A 30. letech v Sovětském svazu. Podstatou plánované ekonomiky je potlačení svobody volby – tedy potlačení tržní směny a konkurence (Jandourek, 2009). Koordinátorem ekonomického chování přestal být trh, ale stal se jím plán. Trh nevytvářel volně ceny, nýbrž byly tvořeny plánovacím úřadem. V této době politikové v této době věřili, že ekonomika je něčím, co lze ovládat. Často se šířila teze, že „ekonomika je podřízená politice“. Potlačení svobody ovšem vyvolá potlačení motivace lidí. Za hranicemi socialistického světa, tedy v zemích, kde svoboda zůstala základním principem života, pokračoval progresivní vývoj. Sovětští politici si brzy uvědomili, jak nebezpečnou konkurenci pro ně představuje systém založený na svobodné volbě. Proto byla, jak výstižně nazval Winston Churchill, na hranicích sovětského bloku spuštěna „železná opona“ (Holman, 2010).

3.1.7 Státní rozpočet

Státní rozpočet je plán finančního hospodaření státu. Skládá se z příjmů a výdajů. Obsahuje odhad příjmů a určuje přerozdělování výdajů. Jeho forma je uzákoněna, má tedy

formu zákona. Právní ochrana státního rozpočtu vychází ze zákona o rozpočtových pravidel, v nichž je uveden obsah, princip jeho schvalování, sestavování, hospodaření s ním a jeho kontrola. Předkládá ho ministr financí, projednává jej vláda a je schválen Poslaneckou sněmovnou. Státní rozpočet může být přebytkový, schodkový a ideální. Nejzásadnější příjem tvoří daně, které můžeme rozdělit na několik druhů. Dále sociální pojištění, poplatky a další nedaňové příjmy. Naopak největším výdajem ze státního rozpočtu jsou bezesporu výdaje na důchody a také sociální a nemocenské dávky (Jandourek, 2009).

3.2 Období před vznikem Sovětského svazu

3.2.1 První světová válka

Do roku 1914 ekonomové vylučovali dlouhotrvající válečný konflikt, který by znamenal kolaps mezinárodního finančního systému. Před válkou několikanásobně vzrůstaly náklady na zbrojení, což mělo velký význam pro hospodářství (Stellner, 2006). Roku 1914 začala první světová válka, kdy záminkou pro její rozpoutání byl atentát na rakouského arcivévodu Františka F. d'Este. Po tomto atentátu vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku. Konflikt se postupně rozpoutal v Evropě, Africe i Asii. Ve válce proti sobě stál Trojspolek (označení pro alianci mezi Německým císařstvím, Rakousko - Uherskem a Italským královstvím v letech 1882-1914) a Dohoda (spojenectví Francie, Ruska a Velké Británie) (Stellner, 2006).

Díky válečnému stavu docházelo k zásahům státu do chodu ekonomiky, což mělo vysoký vliv na hospodářství. Každý rok se zvyšovaly výdaje na zbrojení. Soukromé vlastnictví bylo v Rusku sice zachováno, ale vláda usměrňovala a hlavně ovlivňovala výrobu a odbyt zboží, kontrolovala import a export (Sirůček, 2007). Hospodářská politika se orientovala především na těžký průmysl, ovšem o modernizaci zařízení nemohla být řeč. Následně nastala inflace a sociální úpadek států. Další problémy se objevily s propuknutím hladomoru a epidemie, které se nedařilo zastavit ani v prvních poválečných letech, kde zahynuly statisíce lidí. Přes zimu v letech 1916-1917 zasáhl hospodářský kolaps celé carské Rusko (Sirůček, 2007).

V lednu 1918 byla vyhlášena Ruská sovětská federativní socialistická republika (RSFSR). 3. března téhož roku podepsali v Brest-Litevsku zástupci Ruska separátní mírovou smlouvu (Brestlitevský mír) ukončující první světovou válku. V jejím důsledku Rusko přišlo o Finsko, Pobaltí, část Polska, Ukrajinu, Bělorusko a Besarábii (Vačnaze, Guruli, 2001).

3.2.2 Znárodnění - Velká říjnová revoluce

V listopadu roku 1917 podmanila sovětská moc své kontrole Státní banku. Netrvalo dlouho a následně byly znárodněny všechny soukromé obchodní banky, které byly sloučeny se Státní bankou. Převzaty byly i devizové rezervy. Vlastnické nároky a také zahraniční a vnitřní dluhy z předrevolučního režimu byly anulovány. V roce 1918 byl znárodněn i zahraniční obchod, který se stal monopolem státu. Stát převzal železniční i lodní dopravu. Postupně se znárodnění rozšiřovalo (Sirůček, 2007).

3.3 Ukrajina

Velká část území dnešní Ukrajiny byla v 19. Století pod správou carského Ruska. Na tomto území probíhala silná rusifikace. Polské obyvatelstvo bylo chápáno jako nebezpečný politický element v carském Rusku (Rychlík, Zilynskyj, Magocsi, 2015).

Během první světové války ležela Ukrajina ve východní frontové oblasti, proto její území bylo silně zpustošeno. V průběhu první světové války se zhroutil carský systém v Rusku. Díky revoluci v roce 1917 se situace na území stávala nepřehledná, i díky situaci, která byla zhoršována rozvratnou činností bolševiků, vyhlásila Ukrajinská centrální rada 10. Června 1917 Ukrajinskou lidovou republiku (Goněc, 1988). Umírněný socialistický charakter měla představovat název lidová republika. Tato republika byla vyhlášena bez souhlasu Petrohradu. Ovšem Ukrajinská centrální rada deklaruje, že zůstává součástí Ruska. Nicméně po osamostatnění Finska v roce 1917 se ruští bolševici obávali možného odchodu Ukrajinské lidové republiky z politického svazku s Ruskem. Proto v Charkově, kde bylo silné ruské povědomí, založili Ukrajinskou sovětskou republiku. ULR byla prohlášena za národ buržoazních elit, nikoliv národ proletariátu (Goněc, 1988). Tato politika vedl k rozpoutání občanské války, která měla charakter Ukrajinsko-ruské války. Celá situace byla o to složitější, že se odehrávala na pozadí první světové války (Rychlík,

Zilynskyj, Magocsi, 2015). Po konci první světové války, na jaře roku 1919, Rusko obsadilo východ a střed Ukrajiny a vyhlásilo Ukrajinskou socialistickou republiku. Protože jižní část země ještě v této chvíli nepatřila pod nadvládu Ruska, odehrávala se na Ukrajině pořád občanská válka (Rychlík, Zilynskyj, Magocsi, 2015). Ukrajina tedy na samostatnost v období první světové války nedosáhla z důvodu nepříznivých mezinárodních okolností. Nicméně existence Ukrajinské lidové republiky byla zásadním psychologickým zlomem pro Ukrajince, ti totiž měli vytvořen výchozí bod své státnosti, na který mohou v budoucnosti navázat (Goněc, 1988).

V době občanské války došlo na Ukrajině k výrazné socialistické transformaci. Byl znárodněn průmysl, doprava a banky. Pro konsolidaci sovětské moci byly v obcích zřízeny výbory nezávislých vesničanů. Produkce hrubého těžkého průmyslu v roce 1921 byla jen 12% úrovně z roku 1913, byla zničena doprava. Sklizeň obilí v roce 1920 byla menší než roku 1913 o 38,5%. Snížilo se celkové množství dobytka. Za dobu 1. pětiletky 1929-1932 vzrostla hrubá produkce hlavních průmyslových odvětví Ukrajiny 2,3krát, inženýrství – téměř 5krát, chemická odvětví - více než v 4krát. Do provozu bylo uvedeno 386 nových továren, 30 velkých dolů. V období 2. pětiletky (1933-1937) již v ekonomice Ukrajiny, stejně jako v celé zemi, zcela převládl socialistický sektor (Rychlík, Zilynskyj, Magocsi, 2015).

3.4 Sovětský svaz

Sovětský svaz vznikl v roce 1922 po pěti letech trvající ruské občanské válce, ve které si bolševici svým vítězstvím nad bělogvardějci definitivně upevnili moc nad tím, co zbylo z Ruského impéria. Sovětský svaz byl tvořen 15 svazovými republikami. Byla to: Ázerbajdžánská, Běloruská, Estonská, Gruzínská, Kazašská, Kirgizská, Litevská, Lotyšská, Moldavská, Ruská (RSFSR), Tádžická, Turkmenská, Ukrajinská a Uzbeká. V SSSR byla uplatňována zásada tzv. demokratického centralismu, což znamenalo, že se o všem podstatném rozhodovali z mocenského centra, tedy z Moskvy (Reiman, Litera, Svoboda, Kolenovská, 2013).

3.4.1 Pětiletky

Pětiletka je pětiletý plán v hospodářské politice. Průkopníkem této myšlenky byl V. I. Lenin. Metoda vycházela z praxe německých vojenských organizátorů průmyslu

v období první světové války. Od začátků využívání pětiletok se ukazovalo, že má více nevýhod než výhod. Z historie již víme, že neviditelná ruka trhu je efektivnější než plánovitě řízení (Veber, 2003).

Optimální varianty pětiletok byly neustále zvyšovány. Oficiálním heslem roku 1929 se stalo splnění první pětiletky ve čtyřech letech. V roce 1931 Stalin mluvil o potřebě splnění plánu „*v hlavních rozhodujících průmyslových odvětvích za 3 léta.*“ Praxe ukázala, že to reálné nebylo. Problémy se řešily tak, že vláda soustřeďovala prostředky na krizová místa na úkor ostatních podniků a odvětví. Výsledek byl takový, že vznikaly nové krize. Důkazem toho byl strojírenský sektor. Kovoprůmysl a palivový průmysl nestačil jeho požadavkům, takže bylo nutné dovážet obrovské množství surovin (Švankmajer, 2008).

3.4.2 Začátky v Sovětském svazu

Pod Leninovým vlivem byl koncem roku 1922 utvořen Svaz sovětských republik jako federální organizace, ale bolševická strana zůstala unitární organizací. Jako vládní strana měla rozhodující vliv nejen na politickou linii, ale i na obsazení pozic v mocenském aparátu. Šlo o skupinu nevyšších představitelů režimu. Tato skupina rozhodovala o zásadních politických, ekonomických a sociálních otázkách země. Režim byl založen na systematickém politickém dozoru a státní kontrole svých občanů (Švankmajer, 2008). Ekonomika státu byla centralizována, řízena prostřednictvím hospodářských plánů, zemědělství bylo násilně kolektivizováno. Odpůrci režimu byli likvidováni, nebo odesíláni do pracovních táborů (Rychlík, Zilynskyj, Magocsi, 2015).

3.4.3 Měnová reforma

Předpokladem obnovy trhu však byla měnová reforma. Papírové ruble byly natolik bezcenné, že jeden ze sovětských ekonomů o nich řekl: „*Není vzdálená doba, kdy jejich suma překročí úhrnný počet všech atomů a elektronů, z nichž je složena naše planeta.*“

V roce 1922 se začalo zavádět nové peněžní oběhivo, tzv. červonce. V roce 1924 se již staly jedinou platnou měnou. Měnová reforma urychlila likvidaci naturální směny, která dosud převládala (Švankmajer, 2008). Obnova hospodářství však postupovala obtížně. Hlavní problém spočíval ve směně zboží mezi městem a vesnicí. Zemědělská výroba oživovala rychleji než průmysl, který potřeboval kapitál k obnově zařízení a k nákupu surovin. Snaha

továren získat peněžní prostředky vysokými cenami jejich výrobků vedla ke vzniku tzv. nůžek mezi cenami průmyslových a zemědělských výrobků (Švankmajer, 2008).

V říjnu 1923 byly ceny průmyslových výrobků trojnásobné v poměru k cenám zemědělských výrobků. Sovětský svaz se svou zestátnovací politikou připravil o zahraniční půjčky, jakož i o domácí kapitálové zdroje (Švankmajer, 2008).

3.4.4 Sovětský svaz od 70. let

V 70. letech si představitelé SSSR již uvědomovali, že k dosažení komunistické společnosti bude potřeba mnohem delší časový úsek, než v minulosti propagovali. Socialismus tak přestal být jen relativně krátkým obdobím mezi kapitalismem a komunismem a koncepčně se změnil v dlouhou historickou etapu, která se řídila vlastními zákony rozvoje (Vykoukal, Litera, Tejchman, 2017).

Michail Gorbačov byl v roce 1978 jmenován do funkce v ÚV KSSS a za dva roky se stal nejmladším členem politbyra (nejvyšší orgán komunistických stran, představuje nejužší politické vedení). Byl vnímán jako „korunní princ“ sovětského impéria, do kterého nevkládali naděje jenom jeho stoupenci ve straně, ale také politické špičky západních mocností. Dle názorů většiny autorů měla sovětská ekonomika silně monopolizovanou strukturu. Vzhledem k tomu, že veškeré podniky byly vlastněné a kontrolované státem, byla případná konkurence jednak zbytečná a hlavně nežádoucí (Popov, Šmelev, 1991).

Jak je všeobecně známo, vstoupil Sovětský svaz v roce 1986 a ještě více v následujících letech do období glasnosti (politika maximální otevřenosti). K jejím prvním výsledkům patřila veřejná přiznání pravdy o katastrofálních hospodářských i společenských poměrech té doby. Na hrůzy stalinismu se tak zpočátku podnikaly útoky ani ne tak kvůli jejich nelidskosti, jako spíše kvůli ekonomické kontraproduktivě (Conquest, 2012). Sovětský ekonom Nikolaj Šmeljov promluvil v červnu 1987 v zásadním, i když v podstatě tajném, projevu poprvé o pěti milionech deportovaných dělnických rodin a o sedmnácti milionech lidí, kteří prošli gulagy. Toto téma však nastolil jen proto, aby ukázal, jak je takový systém hospodářsky naprosto neefektivní (Conquest, 2012).

Ve strojírenství bylo v roce 1988 16 absolutních monopolistů a 180 monopolních výrobních podniků. Podniky do 200 zaměstnanců tvořily v SSSR jen 5,3 % z celkového počtu, zatímco

na Západě tvořily 30 až 50 %. První krok učiněný pro potlačení monopolizace v ekonomice byl uskutečněn až v roce 1990 v rámci usnesení rady ministrů (Popov, Šmelev, 1991). Období let 1986 - 1990 spadalo do dvanácté pětiletky, jejíž hlavní cíl byl definován heslem „urychlení sociálně-ekonomického rozvoje země“. Účelem pětiletok bylo centrální plánování ekonomiky, které v podstatě spočívalo ve svévolných zásazích vlády do hospodářství (Alexeev, Weber, 2013).

3.4.5 Zánik Sovětského svazu

Počátek procesu, který skončil samostatností Ruska, byl započat již snahou Gorbačova o transformaci nedemokratického, vysoce centralizovaného socialistického systému do demokratičtější formy socialismu. Stalo se tak na základě vyhlášení perestrojky, které měla oproti původním očekáváním za následek rozklad systému a nastartování vnitropolitického střetu na všech úrovních vedení Sovětského svazu. Hroucení letitých struktur svazu se postupně stupňovalo a zrychlovalo. Gorbačovem, nutno podotknout, vědomě započatý politický střet tak postupně začal nabírat nezamýšlený směr. Tento směr v důsledku znamenal pokoření vůdčí úlohy komunistické strany Sovětského svazu. Strana jako taková byla zrušena a založeno bylo Společenství nezávislých republik. Následně došlo ke zhroucení modelu sovětských socialistických republik (Kotz, Weir, 2007).

Když přijížděli v prosinci 1991 prezidenti Ruska a Ukrajiny, předseda Nejvyšší rady Běloruska a další politici do rezidence Viskuli v Bělověžském pralese, ještě netušili, že jejich jména vstoupí do dějin. Původně měli jednat o ekonomice a bez konkrétních představ také o osudu hroučícího se Sovětského svazu. Podepsali však 8. prosince 1991 takzvanou bělověžskou - dohodu o vytvoření Společenství nezávislých států (SNS) - Společenství nezávislých států je organizace zahrnující 9 z 15 bývalých svazových republik, která ukončila existenci kdysi tak mocného sovětského impéria (Popov, Šmelev, 1991).

„My, prezidenti Běloruska, Ruské federace a Ukrajiny konstatujeme, že Svaz sovětských socialistických republik jako subjekt mezinárodního práva a geopolitické reality končí svou existenci,“ tak znělo historické prohlášení, které spolu s Jelcinem, Kravčukem a Šuškevičem podepsali také premiéři Ukrajiny a Běloruska Vitold Fokin a Vjačeslav Kebič a ruský státní tajemník Gennadij Burbulis. Nejvyšší sovět SSSR schválil 26. prosince 1991 – deklaraci, která definitivně rozpustila sovětské impérium. Den předtím rezignoval Michail Gorbačov na funkci sovětského prezidenta. Tyto události završily

proces zániku SSSR, který předznamenalo postupné vyhlášení nezávislosti jednotlivých svazových republik a stvrdila ho právě řada kroků z prosince 1991 (Popov, Šmelev, 1991).

3.4.6 Pokus o integraci

Po rozpadu SSSR se některé republiky pokusily o částečnou integraci, většina aliancí, včetně SNS, očekávání nesplnila. Náhradou za zcela nefunkční SNSby se měla stát nejnověji Eurasijská ekonomická unie (EEU), která chce konkurovat EU, USA a Číně. Od konce devadesátých let existuje také takzvaný Svazový stát spojující Rusko s Běloruskem. Šest postsovětských zemí je také nyní sdruženo v Organizaci smlouvy o kolektivní bezpečnosti (ODKB). Ázerbájdžán, Gruzie, Moldavsko, Ukrajina a Uzbekistán (v roce 2005 vystoupil) vytvořily uskupení GUAM (zkratka z počátečních písmen), jehož účelem je posílit styky se západem (Vykoukal, Litera, Tejchman, 2017).

4 Vlastní práce

4.1 Ruská federace

Ruská federace je díky své rozloze 17 milionů km² největším státem na světě. Hlavním městem je Moskva. S Ruskou federací sousedí Norsko, Finsko, Estonsko, Lotyšsko, Bělorusko, Ukrajina, Gruzie, Ázerbájdžán, Kazachstán, Čína, Mongolsko a Severní Korea. Států omývá 12 moří, 3 oceány a také Kaspické moře. Celkem se zde hovoří jednatřiceti jazyky. Oficiálním jazykem je ruština, kterou ovládá převratná část obyvatel. Mezi jiné používané jazyky patří například tatarštin, či čuvaščina. Ruská federace se dělí na 21 republik, 46 oblastí, 9 krajů, 4 autonomní okruhy, 1 autonomní oblast a 2 federální města. Ke dni 1. 1. 2018 počet obyvatel činil přibližně 146,87 mil. lidí a za rok 2017 zrostlo toto číslo o 77,4 tis. lidí. Počet obyvatel se zvýšil pouze díky migračnímu přírůstku. Hustota obyvatel je přibližně 8,57 na 1 km². 68 % obyvatelstva žije v evropské části Ruska, která představuje asi 21 % území. Ve městech bydlí 74 %. Národnostní složení je přibližně – Rusové (81,5%), Tataři (3,8%), Ukrajinci (3%), Čuvaši (1,2%) a jiní. Je zde 11 časových pásem. Většina území je rovinatá, horské oblasti převládají na východě a jihu země. Nachází se zde jedny z největších zásob nerostného bohatství na světě. Uhlí, železná ruda, draselné rudy a fosfor tvoří nebo dokonce převyšují 30% světových zásob. Co se týče exportu, na prvním místě najdeme naftu a zemní plyn (Skokan, 2004).

4.1.1 Ekonomika Ruské federace po rozpadu Sovětského svazu

Rozpad celého Svazu a především jeho centrálně plánovaného hospodářství se velmi špatně podepsal na ekonomikách všech zemí bývalého sovětského svazu. Výjimkou nebyla ani Ruská federace. Radikální ekonomická reforma v Rusku začala již v roce 1992 a položila základ tržní ekonomice (Myant, 2013).

Tento proces nebyl vůbec jednoduchý, protože se jedná o naprosto protichůdné systémy. U centrálně plánovaných ekonomik zastupoval roli trhu stát, který určoval kolik a co se bude vyrábět. Pomocí regulace cen a dotací některých výrobků určoval i cenu statků. Veliká část podniků byla zestátněna a proto soukromý sektor, který je považován za základní stavební kámen tržního hospodářství, téměř neexistoval (Fozikoš, Reiterová, 1998).

Díky reformám se dosáhlo vysoké úrovně liberalizace a otevřenosti ekonomiky. Stát ukončil kontrolu cen u většiny zboží a služeb. Hospodářské vztahy se mohly svobodně formovat, s čímž souvisí kurz rublu, který se začal svobodně vyvíjet. To se projevilo především na hojnosti zboží a vymizení front. V makroekonomické oblasti se tolik nedařilo, nicméně i zde bylo dosaženo určitých úspěchů, např. zkrácení inflace (Myant, 2013).

Prvním prezidentem Ruské federace se roku 12. 6. 1991 stal Boris Jelcin. Ve svém úřadu pobyl 8 let a byl to velký zastánce radikálních reforem - obnova soukromého vlastnictví půdy, zavedení tržního hospodářství, zrušení státních monopolů (Skokan, 2004).

A právě k rychlé liberalizaci ekonomiky a finanční stabilizaci země nabádal v jednom ze svých nejslavnějších projevů k ruskému Kongresu 28. 10. 1991.

„...Obracím se na vás s odhodláním jít bezpodmínečně cestou hlubokých reforem za podpory celého obyvatelstva. Přišel čas jednat rozhodně, pevně a bez váhání.... Doba podnikání pomalých kroků je za námi.... Je zapotřebí zásadní reformní průlom. Máme jedinečnou možnost stabilizovat ekonomiku v průběhu několika následujících měsíců a nastartovat proces zotavení. Vybojovali jsme politickou svobodu. Teď musíme dát lidu svobodu ekonomickou, odstranit všechny bariéry svobodného podnikání a uvolnit byrokratické tlaky.“ (Alexeev, Weber, 2013)

4.1.2 Ekonomické reformy

Cenová liberalizace byla zahájena 2. 1. 1992, kdy bylo uvolněno 80 % velkoobchodních cen a 90 % maloobchodních cen (Myant, 2013). Ta to deregulace okamžitě způsobila obrovský růst cen, přičemž v lednu vzrostly ceny o 250 %. Rusko zažívalo hyperinflaci (Paňkov, 1996). Privatizaci na území Ruska můžeme rozdělit na tzv. malou a velkou privatizaci. Nejdříve probíhala malá privatizace a to v období 1991-1995. Tento převod státního majetku do soukromého vlastnictví se týkal především menších firem v sektoru služeb, restaurace nebo obchody. Výsledky této privatizace ovšem nedopadly podle očekávání, neboť jednotlivci získali pouze 10 % podniků. Většinu podniků, okolo 70 % pak získaly kolektivy vlastníků. Tato skutečnost byla způsobena tím, že jednotlivci v tomto období neměli dostatečné finance (Paňkov, 1996).

Ovšem daleko větším problémem byla velká privatizace, která se týkala větších podniků, zahrnující i ty největší, které byly dominantní v jednotlivých sektorech ekonomiky. Tato privatizace nemá co do velikosti ve světě obdoby. Velké podniky byly privatizovány kuponovou metodou, po vzoru známém z Československa. Většina lidí ale neměla potřebné znalosti a zkušenosti pro koupi vlastnický podílů. Z tohoto důvodu své kupony investovali raději do investičních fondů, nebo je rovnou prodávali. Velký spěch na privatizaci státního majetku, které doplňovali nejasné zákony. To vše vedlo ke korupci a podvodům (Paňkov, 1996).

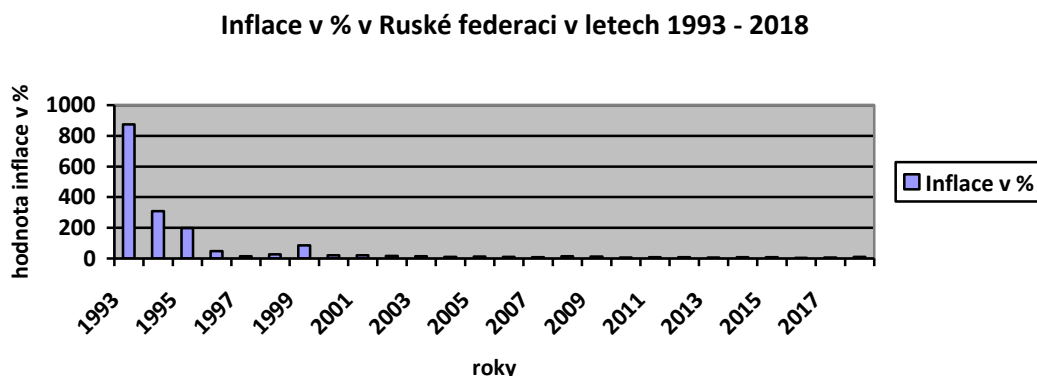
Tabulka 1: Míra inflace v % v Ruské federaci v letech 1993 - 2018

Roky	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Míra inflace v %	874,2	308	197,4	47,75	14,8	27,7	85,7	20,8	21,5	15,8	13,7	10,9	12,7

Roky	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Míra inflace v %	9,7	9	14,1	11,7	6,9	8,44	9,03	5,39	7,35	7,59	3,17	5,36	10,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Obrázek 1: Inflace v Ruské federaci

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Z dat, které jsem získala, ze světové banky vidíme, že po osamostatnění Ruské federace šplhala inflace do astronomických výšin. Jeden z důvodů takového kolapsu byl spojen se selháním ekonomických plánů v době perestrojky, což bylo také spojeno s vysokým poklesem ceny ropy na polovinu, k němuž došlo mezi roky 1985 a 1986 (Goldman, 2008). V roce 1993 inflace činila bezmála 875% o tři roky později v roce 1996 to bylo již „pouhých“ 47,75%. Dalo by se říci, že se Ruská federace relativně rychle dokázala vypořádat s přechodem z centrálně plánované ekonomiky na tržní.

4.1.3 Měnová Krize

V Rusku během roku 1998 vypukla měnová krize a mezi její hlavní specifika patří jak délka, tak hloubka. Dá se říct, že ekonomika Ruska je poznamenána dodnes. Před krizí byl v zemi vysoký schodek státního rozpočtu a jeho financování bylo zajišťováno zahraničními trhy. Také inflace byla velmi vysoká a v roce 1996 činila 48%. Ruské bankovníctví se potýkalo s problémem klesající hodnoty cenných papírů. Úplný začátek krize vznikl již v roce 1997 v jihovýchodní Asii, kde vypukla měnová krize a díky provázanosti na ruský obchod došlo k poklesu poptávky asijských zemí po ruských komoditách. Na mezibankovním trhu došlo k růstu úrokových sazeb z 20% na téměř 40% a ceny ruských akcií ztratily ze své hodnoty téměř 50% (Sarkisyan, 2017).

Dne 20. listopadu 1998 oznámil ruský Ministr financí Michail Kasyakov, že Rusko není schopné splatit své dluhové závazky denominované v rubelech ve výši 61 miliard rublů (to odpovídalo 17 % ruského HDP). Dále že je země schopna splatit méně než 10 miliard USD ze svého 17 miliardového dluhu. Vklady v ruských bankách poklesly o -15%. Od 20. července do 5. října 1998 ztratil ruský Trading System Index 75 % své hodnoty. Ruská ekonomika se v roce 1998 propadla o 5,3 %. HDP na osobu se propadl na nejnižší úroveň od roku 1991 (Sarkisyan, 2017).

4.1.4 Hospodářský růst po roce 1998

Na přelomu tisíciletí Rusko zažilo nebývalý ekonomický rozvoj. V období mezi léty 1999-2008 rostlo HDP ročně v průměru o 6,8%. Nicméně rok 2008 znamenal pro Rusko další hospodářskou krizi, kdy HDP kleslo o 7,9% a průmyslová výroba se propadla skoro o 11%⁵⁶ Roku 1999 si B. Jelcin za svého zástupce vybral Vladimira Putina. Od nepříliš známého Putina nikdo nic velikého nečekal. Jemu se ovšem podařilo zkonsolidovat moc a proměnit rozvrácenou a chaotickou ruskou demokracii ve stát, který měl silně autoritářské prvky. Tak jak se nízké ceny komodit, způsobené asijskou finanční krizí, staly hrobníkem ruské ekonomiky v roce 1998, v dalších letech pro něj byly jejich rostoucí ceny naopak jízdenkou z potíží (Stockl, 2019).

4.1.5 Nezaměstnanost v Ruské federaci

Ekonomický růst po roce 2000 měl zákonitě vliv i na sociální vývoj ve společnosti. Reálně mzdy se v letech 1999-2008 zvýšily přibližně o 280 %. V tomto období klesala i míra nezaměstnanosti. V roce 1999 byla nezaměstnanost přibližně 13 % a v roce 2008 už to bylo pouze 6,2 %. Taktéž můžeme mluvit o snížení chudoby, která klesla z 29 % v roce 1999 na 13% v roce 2008 (Drahný, 2014.)

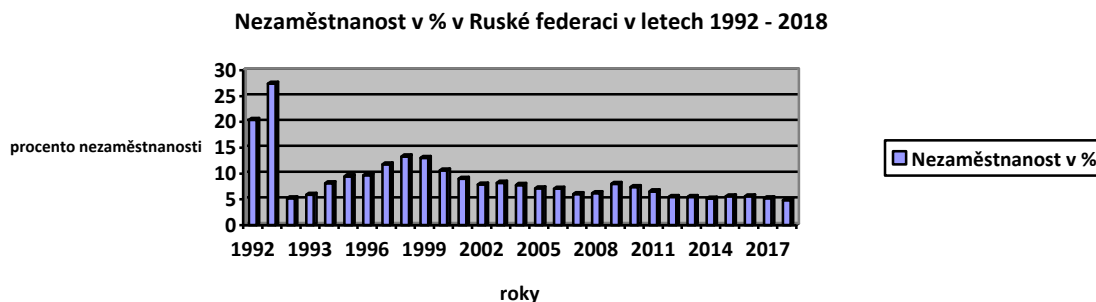
Tabulka 2: Nezaměstnanost v Ruské federaci v letech 1992 - 2018

Roky	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celková nezam. v %	5,181	5,88	8,131	9,449	9,67	11,8	13,3	13	10,6	8,98	7,88	8,21	7,78	7,124

Roky	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celková nezaměs. v %	7,055	6	6,205	8,011	7,37	6,54	5,44	5,46	5,16	5,57	5,56	5,212	4,85

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Obrázek 2: Nezaměstnanost v Ruské federaci

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

K 1. 1. 2017 podíl ekonomicky činného obyvatelstva činí 75,9 mil., což v přepočtu na procenta je přibližně 51,6% z celkového počtu obyvatel. Věk ekonomicky činného obyvatelstva činí 15 až 72 let. Ovšem průměrná délka života v roce 2017 byla u mužů 67,5 let a u žen 77,6 let. Celkem se v roce 2017 narodilo 1 690 tis. dětí a zemřelo 1 824 tis. lidí. Migrační přírůstek činil 212 tis. osob (Skokan, 2004).

4.1.6 Ekonomická krize Ruské federace v roce 2008

Již zmíněná ekonomická krize, která ovlivnila nezaměstnanost, celkově zasáhla ruskou ekonomikou velmi silně. Nejvýraznější zásah utrpěla ekonomika v podobě globálního poklesu poptávky a s tím souvisejícího pádu cen ropy. V červenci 2008 barel

ropy přesahoval cenu 140 dolarů, přibližně za půl roku, tedy v lednu 2009, klesla cena za barel ropy na 40 dolarů. Tento výrazný propad cen ropy vedl ke snížení exportních příjmů Ruska. Po úspěšné dekádě ekonomického růstu přišel v roce 2009 strmý pád HDP o 7,9 %. Například průmyslová výroba se propadla o více než 10 % (Tradingeconomics, 2019).

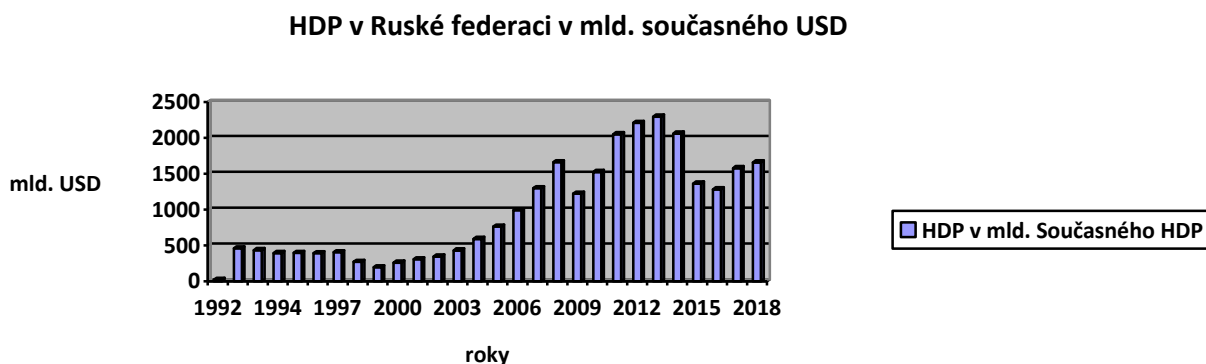
Tabulka 3: HDP v Ruské federaci v mld. současného USD

Roky	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
HDP v mld. (současný USD)	460,3	435	395,1	395,5	392	405	271	196	260	307	345	430,3	591	764

Roky	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HDP v mld. (současný USD)	989,9	1300	1661	1223	1525	2052	2210	2297	2060	1364	1283	1579	1658

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Obrázek 3: HDP v Ruské federaci

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Z následující tabulky a obrázku vidíme znatelný růst HDP od roku 2008, kdy přichází hospodářská krize, což se prokázala v poklesu HDP v následujícím roce, nic méně se Ruské federaci rychle podařilo vzpamatovat a již v roce 2010 měla velmi podobné hodnoty jako v rok před krizí. Další a to už velmi znatelný pokles přichází po roce 2014, kdy Rusko anektovalo Krym. Po tomto velmi diskutovaném aktu přichází sankce od Evropské unie a států, který tento čin odsoudily.

4.1.7 Zahraniční obchod

Ruská ekonomika je silně orientovaná na export. Hodnota vývozu pravidelně převažuje hodnotu dovozu. Největší pád ruský export zažil po světové krizi v roce 2009, kdy se příjmy vývozu snížily z 468 miliard dolarů, v roce 2008 na 302 miliard dolarů v

roce následujícím. V procentuálním vyjádření je to přibližně 35,5%. Další významný pokles Rusko zaznamenává v roce 2015, kdy se export propadl o 31% (federální státní statistická služba, 2019).

Ekonom Vladimír Mau uvádí, že prokletí ruské ekonomiky je již od konce 70.let minulého století, kvůli růstu cen ropy a dalších komodit. Rusko rezignovalo na snahu patřit ke světové špičce ve strojírenství, automobilovém či elektronickém průmyslu. Vývoz ropy a plynu totiž dlouho nabízel jednodušší cestu k přílivu „tvrdých“ měn. Struktura exportu Ruska proto dnes odpovídá spíše rozvojové zemi. Ropa, ropné produkty a zemní plyn mají téměř dvoutřetinový podíl na hodnotě vývozu. Dále v pořadí následuje železo, ocel, uhlí, diamanty a dříví. I přes všechny modernizační snahy zůstává ruský průmysl vesměs nekonkurenceschopný a ke světové špičce patří snad jen v oboru zbraní a jaderných elektráren (Mau, 2015).

4.1.8 Ruská federace v posledních letech

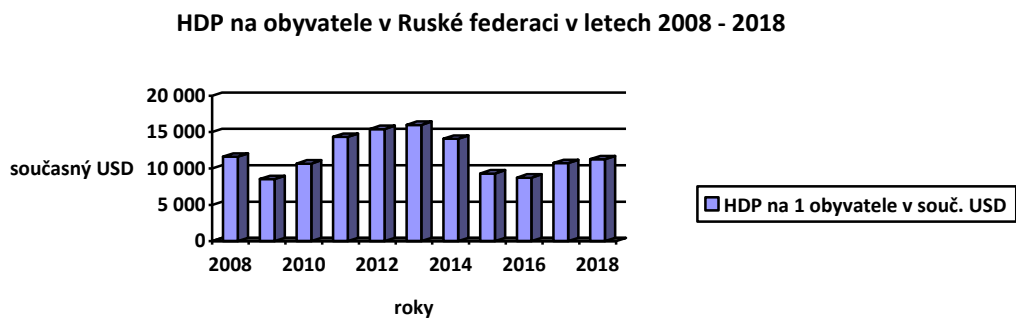
v posledních letech se v Rusku hromadí problémy. Po anexi ukrajinského Krymu v březnu 2014 přišly mezinárodní sankce, které ztížili Rusům přístup na světový finanční trh. Ale zřejmě nejvážnější ranou však byl pád ceny ropy ze 105 dolarů za barel v roce 2014 na pouhých 47 dolarů v roce 2015. Kombinace levných komodit a mezinárodních sankcí způsobila pád hodnoty rublu. V polovině roku 2014 vycházel jeden dolar na 33 rublů, dnes je to skoro dvojnásobek (Tichý, 2009).

Tabulka 4: HDP na 1 obyvatele v Ruské federaci v letech 2008 - 2018

Roky	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Roční % růst HDP na obyvatele	5,2	-7,8	4,5	4,3	3,7	1,8	0,7	-2,3	0,33	1,63	2,255
HDP na obyv. (současný USD)	11635	8 562,81	10 675,00	14 351,21	15435	16007	14101	9314	8745	10751	11289

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Obrázek 4: HDP na 1 obyvatele v Ruské federaci

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

V této tabulce a obrázku se věnuji ročnímu % růstu HDP a HDP na obyvatele. I zde vidíme stejný výsledek a to, že po krizi v roce 2008 přichází propad, stejně tak po anexi Krymu v roce 2014. Se změnou HDP úzce souvisí i inflace, která je zrcadlem toho, jak si daná měna stojí v poměru s jinými měnami.

V prvním čtvrtletí roku 2019 rostla Ruská ekonomika nejpomaleji od roku 2017 a zaostala za očekáváním. Podle ruského statistického úřadu vyplývá, že se HDP meziročně zvýšilo o 0,5 procenta. Podle ředitele výzkumné společnosti Loko-invest Kirilla Tremasova se ruské hospodářství dostává na pokraj recese. Ministerstvo hospodářství uvádí, že na slábnutí ekonomiky se podepsal pokles domácí poptávky. Tento pokles měl být zapříčiněn zvýšením daně z přidané hodnoty. V dubnu roku 2019 Ruská centrální banka ponechala základní úrokovou sazbu na hodnotě 7,75%. Ekonomové se přiklánějí k tomu, že by daná situace mohla přimět úroky snížit, aby ekonomiku povzbudila levnějšími půjčkami (Echo24, 2019).

Rok 2019 je také 5. rokem, kdy si připomínáme anexi Krymu, která je v Rusku označována jako „návrat do rodného přístavu“. I pět let po anexi je Ruská federace v časté konfrontaci se západními zeměmi a dalo by se říct, že ze své asertivity přešlo k agresivitě. Finanční sankce, které Rusko utrpělo, za anexi Krymu, ztížili či zcela zamezily přístupu ke kapitálovým trhům. Sankce zatím nevedly ke změně ruské politiky. Nicméně s tímto výsledkem ani většina lidí nepočítala, neboť Ruská federace je příliš velká a robustní na to, aby se s ní něco, ať v dobrém, nebo špatném, mohlo stát tak rychle. Dále bylo zveřejněno, že nerostné bohatství Ruska činí přibližně 60% ruského HDP a více než 60% ruského exportu představuje ropa a plyn (Romancov, 2019).

Momentálně ceny ropy na světových trzích prudce klesaly. Cena ropy v březnu 2020 vykazovala nejnižší cenu od války v Perském zálivu v roce 1991. Ceny se ocitly ve volném pádu, když Saudská Arábie de facto vyhlásila cenovou válku Rusku a firmám, které těží ropu z břidlic v USA. Agentuře Bloomberg řekl ředitel výzkumu trhu komodit ze společnosti Citigroup, že taková to kombinace, jako je výrazná nadprodukce a zároveň poptávkový šok, je velice netypická a ojedinělá. Takzvaný poptávkový šok vznikl v reakci na současný koronavirus, kvůli němuž zejména Čína i další země omezily ekonomickou aktivitu, tím i poptávku po ropě (Mundil, 2020).

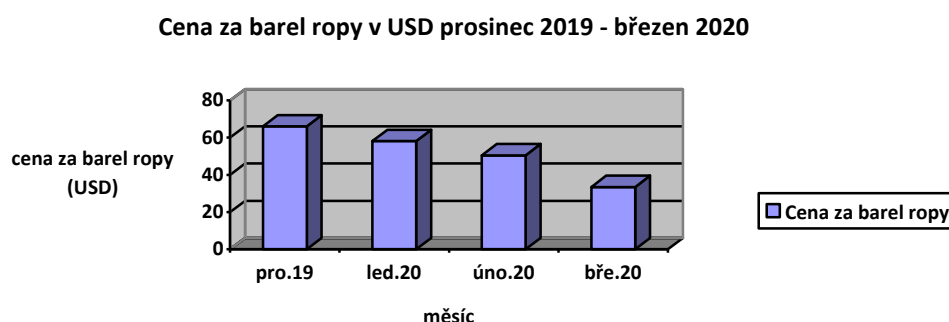
Tabulka 5: cena za barel ropy Brent v USD

Měsíc	pro.19	led.20	úno.20	bře.20
cena za barel v USD	66	58,16	50,52	33,47

Zdroj: Vlastní zpracování dle Kurzy.cz, 2018

Ropa Brent je z větší části složena z uhlovodíkových ložisek. Momentálně je nepostradatelnou surovinou pro lidstvo. Brent je hlavní obchodní klasifikací sladké lehké ropy, též zvaná jako light sweet. Momentálně slouží jako srovnávací cena ropy na celém světě. Brentu se říká lehká a sladká ropa vzhledem k jeho relativní nízké hustotě a nízkému obsahu síry. Brent získáváme ze Severního moře. Vedle ropy Brent rozlišujeme dalších 5 typů ropy (Holý, 2019).

Obrázek 5: Cena z barel ropy prosinec 2019 - březen 2020

Zdroj: Vlastní zpracování dle Kurzy.cz, 2018

V tabulce i na obrázku vidíme značný pokles ceny ropy. Tento pokles zapříčinila i současná situace, týkající se virového onemocnění COVID-19. Toto virové onemocnění se poprvé objevilo v Číně, která v důsledku opatření omezila i výrobu a

některé továrny dočasně uzavřela. Čína tedy momentálně poptává daleko méně ropy než obvykle, což zapříčinilo krizi mezi vývozci ropy, kteří se nedokážou domluvit na dalším postupu v řešení situace.

4.2 Ukrajina po rozpadu Sovětského svazu

Ukrajina s hlavním městem Kyjev se rozkládá na rozloze 603 700km². Na území Ukrajiny pobývá přibližně 48,6 mil. obyvatel. Stát se rozkládá ve východní Evropě a hraničí s Ruskem, Slovenskem, Moldavskem, Rumunskem, Polskem a Běloruskem. Povrch je tvořen převážně Východoevropskou nížinou, která se střídá s pahorkatinou o výšce asi 300 metrů. Na jihozápadě najdeme Karpaty, které se táhnou do výšek 2000 metrů. V zemi je poměrně hustá říční síť. Mezi nejdůležitější řeky patří Dněpr a Doněc. Na jihu je Ukrajina omývána Černým a Azovským mořem. V roce 1991 byla vyhlášena v zemi nezávislost. Člení se na 24 oblastí a město Kyjev (Novák, 2017).

Dne 1. prosince 1991 proběhlo na Ukrajině referendum, které se týkalo návrhu zákona „O vyhlášení nezávislosti Ukrajiny“. V tomto referendu hlasovalo 90% obyvatel kladně. Dále proběhly první svobodné prezidentské volby. Prvním prezidentem se stal Leonid Kravčuk (Brama, 2019).

Po rozpadu Sovětského svazu získala Ukrajina 24. srpna 1991 samostatnost. V tomto roce Ukrajina přechází na tržní ekonomiku, která pro zemi nebyla v následujících letech vůbec přínosná (Novák, 2017). Ukrajině nepomohla ani divoká privatizace, kdy se ve velkém rozkrádal státní majetek. Řada podniků ukončila výrobu. Mezi lety 1991 a 1999 ztratil stát 60% svého počátečního HDP a inflace dosáhla astronomických desítek tisíc procent. Situaci se podařilo do jisté míry stabilizovat za vlády Leonida Kučmy v roce 1996, byla zavedena nová měna, hřivna (Kolesar, Kuchyňková, Suchý, 2005). To co je důležité a musíme si uvědomit je to, že po rozpadu Svazu vzniklo 15 nových států, z nichž Rusko, Bělorusko, Kazachstán a Ukrajina vyšly jako nové jaderné mocnosti. Nicméně Bělorusko, Kazachstán i Ukrajina se zavázaly odevzdat své taktické jaderné zbraně Rusku nejpozději do 1. července 1992 (Kolesar, Kuchyňková, Suchý, 2005).

4.2.1 Rusko – ukrajinské vztahy

Vztahy mezi Ukrajinou a Ruskou federací se začaly formovat hned poté, kdy ukrajinský parlament vyhlásil nezávislost Ukrajiny. Zatím co Rusko vnímalo Ukrajinu jako nepostradatelnou část svého území, Ukrajina se v prvních letech snažila odpoutat od vlivu Ruska a směřovat své další cíle směrem na západ (Menon, Rumer, 2015). Podle amerického historika a analytika Romana Solchanyka, množství neshod, které mezi sebou státy po rozpadu měly, byly způsobeny neochotou Ruska uznat nezávislost Ukrajiny (Solchanyk, 2001). Spor mezi oběma státy, který řešily hned po rozpadu Sovětského svazu, byl spor o plyn. Po roce 1992 Moskva ztratila kontrolu a vliv nad klíčovou tranzitní zemí důležitou pro přepravu ruského plynu evropským zákazníkům (Tichý, 2009).

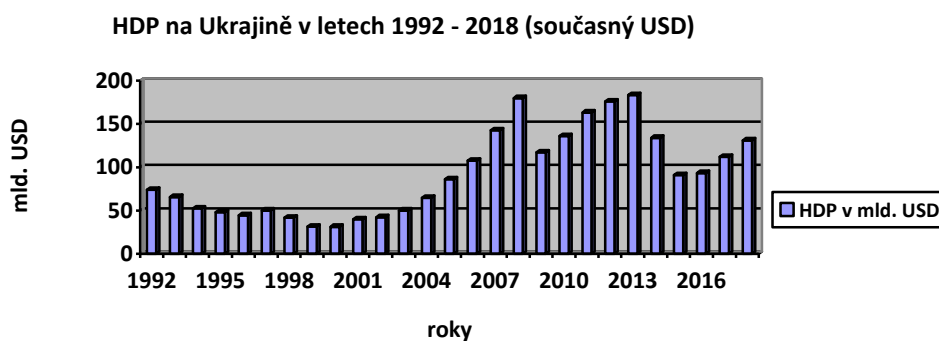
Tabulka 6: HDP v mld. USD (současný) na Ukrajině v letech 1992 - 2018

Rok	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
HDP v mld (současný USD)	73,94	65,65	52,55	48,21	44,56	50,15	41,88	31,58	31,26	37,97	42,4	50,1	64,82	86,06

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HDP v mld (současný USD)	107,6	142,6	179,8	117,1	136	163,2	175,8	183,3	134	91	93,36	112	131

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Obrázek 6: HDP na Ukrajině

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Z grafu je patrný strmý pokles po rozpadu Sovětského svazu. „HDP se v roce 1994 snížilo v porovnání s rokem 1993 cca 15,1 mld. USD. V 1. pololetí 1995 se HDP snížil oproti stejnému období roku 1994 o 11,4 % na 6,2 mld. USD. V roce 1995 byl zaznamenán další pokles HDP v nominálním i reálném vyjádření (reálný pokles se odhaduje na 11,8%). Podle předběžných údajů za pololetí roku 1996 došlo k meziročnímu

poklesu nominálního HDP o 8,7%. Národní statistika nezahrnuje do tvorby HDP větší část služeb a produkci řady malých firem, takže tyto chybějící údaje spolu se silícím podílem šedé ekonomiky jsou argumentem pro odhad menšího poklesu HDP za první pololetí roku 1996 – asi o 6% (Kubizňák, Zunová, 1998).

Nezávislost postsovětských států byla provázána silnou ekonomickou krizí ve všech sférách hospodářství. Ukrajina měla v dané situaci obzvlášť velké problémy. Všechny poslední velké stavby, které byly prováděny v Sovětském svazu, se nacházely mimo území Ukrajiny, takže jako dědictví získala pouze vyčerpané základní fondy a zastaralé vybavení prakticky ve všech výrobních odvětvích (Kolesár, Kuchyňková, Suchý, 2005). Dalo by se říct, že po celá 90. léta Ukrajina procházela těžkou ekonomickou krizí. Ukrajina začala provádět ekonomické reformy, ale v letech 1991-1994 šel tento proces velmi pomalu, což bylo spojeno s absencí strategie tržních reforem a velkou pasivitou vlády. V roce 1994 byla ekonomika na hraně zhroucení (Kubizňák, Zunová, 1998).

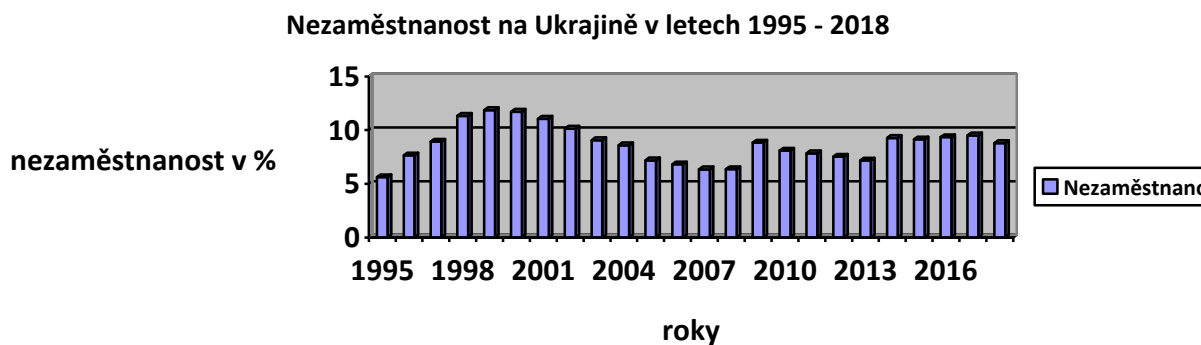
Tabulka 7: Nezaměstnanost na Ukrajině v letech 1995 - 2018

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nezaměstnanost v %	5,62	7,65	8,93	11,32	11,86	11,71	11,06	10,14	9,057	8,59	7,18	6,81

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nezaměstnanost v %	6,35	6,363	8,84	8,1	7,851	7,529	7,17	9,27	9,14	9,35	9,51	8,8

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Obrázek 7: Nezaměstnanost na Ukrajině

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Co se týká nezaměstnanosti na Ukrajině, vůbec nejvyšší můžeme vidět v letech 1998 – 2001, kdy nezaměstnanost dosahuje přibližně 11%. Po roce 2001 nezaměstnanost klesá, ale po krizi v roce 2008 zase můžeme vidět procentuální nárůst. Často se s údaji o nezaměstnanosti na Ukrajině setkáváme jako s velice nepřesnými a zkreslenými.

4.2.2 Oranžová revoluce

Ukrajina, dlouho náležela do ruské sféry vlivu, ale během oranžové revoluce, kterou vyvolalo druhé kolo prezidentských voleb 21. listopadu 2004, začal boj o směřování země na západ. Vítězem kontroverzních prezidentských voleb byl vyhlášen proruský Viktor Janukovič, ale opozice se kvůli zfalšování voleb vzbouřila a prezidentem se nakonec stal prozápadní Viktor Juščenko. Klid ale tehdejší změny Ukrajině nepřinesly. Lidé poté očekávali reformy a hlavně boj proti chudobě. Místo toho se dočkali politických konfliktů a rozpor mezi vůdci tzv. Oranžové revoluce. Důležitým zlomem se staly prezidentské volby v roce 2010, ve kterých vyhrál Viktor Janukovič, který vystřídal svého dlouholetého rivala. V tomtéž roce rozhodl Ústavní soud o opětném posílení prezidentských pravomocí. Následující období bylo poznamenáno stíháním úředníků bývalé vlády (Havlíček, 2016).

V říjnu 2012, se konaly další parlamentní volby. Západ volby kritizoval a na podzim následujícího roku se Ukrajina ocitla v největší krizi od získání nezávislosti na Sovětském svazu. Janukovič v listopadu odmítl podepsat dlouho plánovanou asociační dohodu s Evropskou Unií s tím, že chce rozšířit hospodářskou spolupráci s Ruskem. Toto rozhodnutí vyvolalo kritiku na západě, což Ukrajina i Rusko kritizovaly. Následně se objevily masivní demonstrace, které si vyžádaly desítky obětí. Poslanci nakonec Janukoviče sesadili a bývalý prezident uprchl do Ruska (Havlíček, 2016).

4.2.3 Krize na Ukrajině

První z vážnějších krizí se odehrála na přelomu let 2005/2006, kdy Rusko zastavilo dodávky plynu na Ukrajinu, s odůvodněním, že Kyjev odmítl akceptovat zvýšení cen. Tato plynová válka skončila 4. ledna 2006, kdy se obě strany dohodly na importní ceně (Tichý, 2016).

V roce 2008 nastala další finanční a ekonomická krize, kdy byla Ukrajina nucena čerpat úvěry od mezinárodního měnového fondu v objemu 18,4 miliardy dolarů. Po krátkém oživení nastoupila další krize poté, co Rusko začalo v létě 2013 blokovat import z Ukrajiny (Tramba, 2016).

4.2.4 Krym

Celková rozloha Krymu činí 26 200km² a žije zde přibližně 2,3 milionu obyvatel, z něhož se okolo 60% hlásí k ruské národnosti, 24% k ukrajinské národnosti a 13% jsou krymští Tataři. Důležitý je rok 1243 kdy na poloostrov padli Tataři. Ti se zde usadili a vytvořili Krymský chanát. Odhaduje se, že mezi 15. a 18. Století prodali do otroctví až tři miliony lidí, především Ukrajinců, ale také Rusů, Bělorusů a Poláků. Roku 1783 celý Krymský chanát anektovala Kateřina Veliká. V letech 1853-1856 poloostrov těžce zasáhla válka mezi Tureckem a Ruskem. Krym pak zůstal ruský až do první světové války a následného revolučního chaosu. Během občanské války vyhlásili Tataři nezávislost a stáli na straně protibolševických sil. V Roce 1921 byl poloostrov opět připojen k Ruské sovětské republice. V roce 1944 byli Tataři obviněni z kolaborace s nacisty a na Stalinův příkaz byli násilně deportováni. 19. 2. 1954 byl Krym vyňat z Ruské SFSR a přiřazen k Ukrajinské SSR. Do svých domovů se mohli vrátit až na konci 80. let a hlavně v době, kdy se Ukrajina i s Krymem osamostatnila od Ruska. Ve své domovině se však stali menšinou. V roce 1991 byla na základě referenda vytvořena Autonomní republika Krym, která později stala součástí Ukrajiny, ale zachovala si část suverenity (Drahný, 2014).

V únoru 2014, byl tehdejší proruský prezident Janukovič sesazen a k moci se dostala opoziční strana v čele s Arsenijem Jaceňukem. Ovšem tuto situace nelibě neslo Rusko, které pod záminkou ochrany svých občanů v březnu anektovalo do té doby ukrajinský Krym. Vzápětí na východě Ukrajiny vypuklo proruské povstání, které se ukrajinská armáda snažila potlačit. Západ na konflikt reaguje hlavně vyhladovováním protiruských sankcí. Počátkem září bylo dojednáno příměří, ale boje pokračují. Podle odhadů OSN konflikt na Ukrajině z 11. listopadu vyžádal 4 132 obětí. Před konfliktem je na Ukrajině na útěku přes 460 000 lidí, dalších více než půl milionu lidí uprchlo za hranice (Drahný, 2014).

Po anexi Krymu poskytl MMF a západní spojenci Ukrajině miliardy dolarů, z předpokládané částky nakonec Ukrajina obdržela přibližně polovinu, tedy 8,7 miliardy. Úvěr byl v dubnu 2017 pozastaven z důvodu pomalého zavádění požadovaných hospodářských reforem (Šušová-Salminen, 2019).

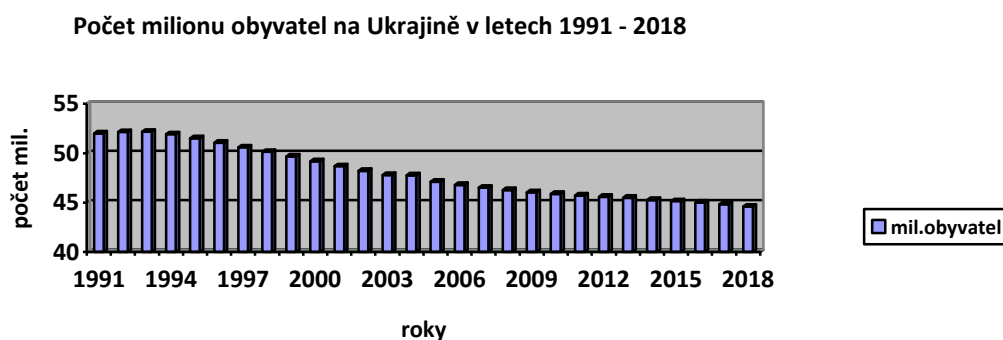
Tabulka 8: Počet mil. obyvatel na Ukrajině v letech 1991 - 2018

Rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
počet obyvatel (mil)	52	52,15	52,18	51,92	51,51	51,06	50,59	50,14	49,67	49,18	48,68	48,2	47,8	47,45	47,11

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
počet obyvatel (mil)	46,787	46,51	46,26	46,05	45,87	45,71	45,59	45,49	45,27	45,15	45	44,83	44,6

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Obrázek 8: Počet obyvatel na Ukrajině

Zdroj: Vlastní zpracování dle Worldbank, 2019

Z této tabulky je jasně znatelný klesající trend v počtu obyvatelstva na Ukrajině. Lidé z Ukrajiny se snaží odstěhovat do střední Evropy a dále. Dělají to z jasného důvodu, který je zlepšení životní situace. Dost často se setkáváme s nadsázkou, kdy se říká, že je Ukrajina 1. na světě ve vývozu lidí. Za 16 let podle zjištěných údajů opustilo Ukrajinu bezmála 8 milionu lidí.

Statistika OSN ilustruje pokračující demografický úbytek v zemi a to nejen z hlediska porodnosti, ale také migrace ze země. V roce 2018 představovaly převody ze zahraničí skoro 11 miliard dolarů. Tyto peníze na Ukrajinu směřovali hlavně z Polska, Ruska, Česka, USA a Itálie. Bylo to bezmála o 17,5% více než v roce minulém. Dalo by se říci, že se Ukrajině pomajdanský propad podařilo překonat. Přesto v roce 2017 představitelé OSN tvrdili, že 60% lidí na Ukrajině se fakticky ocitá pod hranicí chudoby.

Již dlouhodobě obecně platí, že se Ukrajina řadí k nejchudším zemím v Evropě (Šušová-Salminem, 2019).

Hlavními složkami exportu jsou železná ruda, hutní produkty a obilniny. Země sice vyrábí dopravní letadla, lodě, autobusy či tramvaje, ale na zahraničním trhu s nimi zatím moc neuspěla. Na modernější průmyslové závody můžeme narazit na západě a ve středu Ukrajiny. S lehkou nadsázkou lze říci, že nejúspěšnější exportním artiklem jsou lidé. Levná pracovní síla se uplatňuje na stavbách a v zemědělství nejen v Česku, ale také v Polsku, Rusku a v jižní Evropě (Halvíček, 2016).

Ke konci roku 2019 Mezinárodní měnový fond a Ukrajina dospěly k dohodě o novém úvěrovém programu na tři roky ve výši 5,5 miliard dolarů. Tento úvěr by měl pomoci ukrajinské ekonomice, která je sužována potížemi. Ovšem půjčka závisí i na plnění kroků ze strany Ukrajiny, jako například posílení nezávislosti justice a boje proti korupci (Georgievová, 2019).

4.3 COVID-19

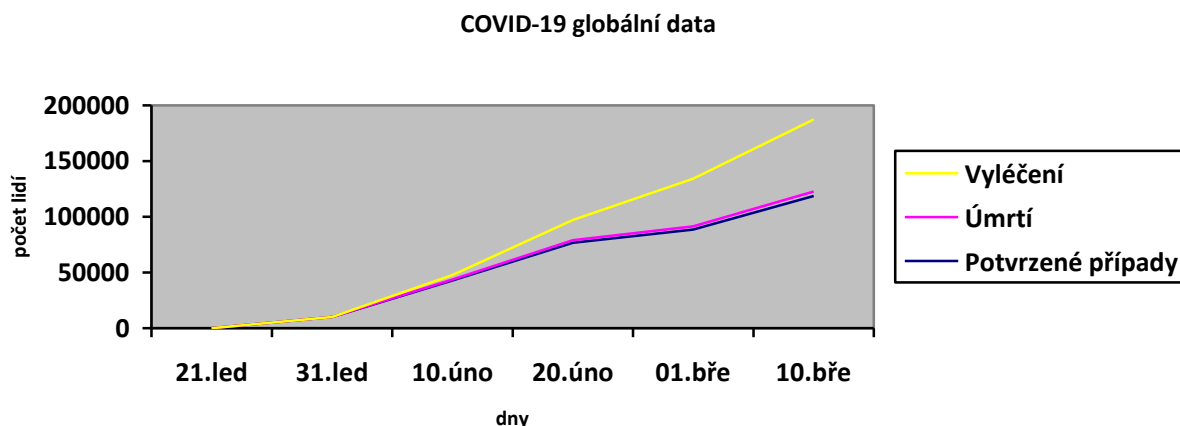
COVID-19 je infekční onemocnění, které způsobuje nový koronavirus a začal se šířit v prosinci 2019 z Číny. Dle mého názoru není snad nikdo na světě, kdo by v tuto chvíli neřešil právě nový virus, který se začal nekontrolovatelně šířit po celém světě. Kdybych si myslela, že toto nové onemocnění, které do 12. března 2020 zasáhlo 116 zemí světa, kde se nakazilo přes 126 259 lidí, neovlivní následující měsíce a možná i roky celosvětovou ekonomie, vůbec bych se o tomto tématu v práci nezmínila (Burýšek, Borový, 2020).

Tabulka 9: COVID-19 globální data

Dny	21.led	31.led	10.úno	20.úno	01.bře	10.bře
Potvrzené případy	55	9 927	42 763	76 199	88 371	118 582
Úmrtí			1 013	2 247	2 996	4 262
Vyléčení		222	3 946	18 177	42 716	64 404

Zdroj: Vlastní zpracování dle John Hopkins CSSE, 2020

Obrázek 9: COVID-19

Zdroj: Vlastní zpracování dle John Hopkins CSSE, 2020

Z následující tabulky i grafu můžeme vyčíst, že počet nakažených osob prudce stoupá. Jednotlivé země vyhláší různá národní opatření, jakými jsou například karantény pro možné nakažené, zavírání společenských center, omezování společenských akcí a podobně. Některé státy přistoupili i k uzavření hranic před vstupem turistů.

Ke dni 12. 3. 2020 je v Rusku nakažených pouhých 20 obyvatel, bez žádného úmrtí, naopak tři pacienti se již uzdravili. Na Ukrajině se stav velice podobný. Ukrajina hlásí pouze 1 nakaženého. O těchto statistických údajích by se dalo jistě polemizovat, nic méně to, o čem se polemizovat nedá je fakt, který již momentálně zaznamenáváme. Tento fakt spočívá v klesáních hodnot akcií nejvýznamnějších světových firem a společností. Letecká doprava je po celé Evropě částečně omezena. Část světa se již pomalu, ale jistě připravuje na další ekonomickou krizi (Burýšek, Borový, 2020)

5 Výsledky a diskuse

Z výsledku zkoumání v teoretické části je patrné, že při srovnání obou států si Ruská federace po rozpadu Sovětského svazu vede znatelně lépe než Ukrajina.

Přes krizi v 90. letech můžeme vidět, že u Ruské federaci v posledních letech dochází ke zlepšení ekonomiky. Od roku 2013 HDP stoupá, výjimkou byl rok 2015, kdy nastala ekonomická krize. I u inflace můžeme vidět zásadní pokles. Nicméně lepší ekonomickou situaci než na Ukrajině můžeme přisuzovat tomu, že je Ruská federace velmocí v nerostných surovinách, které danou situaci zlepšují. Ani anexe Krymu zásadně neohrozila ekonomiku, protože víme, že sankce, které byli proti Ruské federaci nařizeny, zasáhly spíše jednotlivé podnikatele v soukromém sektoru a ani zde se nedá mluvit o zásadním propadu.

O Ukrajině se dá v posledních letech říci, že její ekonomika má pádivou tendenci. I z toho důvodu je Ukrajina jeden z nejzaostalejších států v Evropě. Pokud vezmeme, například HDP od roku 2008 do roku 2016, se snížilo téměř na polovinu. Obyvatelé z Ukrajiny odchází do jiných evropských států kvůli ekonomickým podmínkám, za lepší práci a celkově za kvalitnějším životem. Od roku 2013 je na Ukrajině rozsáhlý konflikt mezi občany, který způsobil již zmiňovanou anexi Krymu. Můžeme říci, že má Ukrajina nepříznivou strukturu průmyslu s vysokým podílem hutnictví, těžkého strojírenství a výroby zbraní. Tento průmysl mohl být silný do doby, dokud Ukrajina vyvážela do Ruské federace. Ovšem po omezení obchodních vztahů tento průmysl zkolaboval.

Co se týká budoucnosti, vše se může změnit. Poslední měsíce velkou část světa naprosto ovlivnila pandemie, která se začala šířit v prosinci 2019 z Číny. Momentálně je Evropa naprosto paralyzována a jednotlivé státy přecházejí k razantním opatření, která naprosto ovlivňují běžný život. I když to zatím není možné určit s přesností, víme s jistotou už teď, že to bude mít závažné ekonomické následky. Ve většině evropských států se ekonomika minimálně zásadně zpomalí. Již teď můžeme vidět například razantní pokles ceny ropy.

A právě pro Ruskou federaci, jakožto jednoho z největších vývozců ropy, by to mohlo znamenat značné problémy. Co se týká Ukrajiny, může to skončit dalším prohloubením nekončící krize. Otázkou je, zda bude moci i nadále Mezinárodní měnový fond přispívat takovou částkou, která byla přislíbena.

6 Závěr

Ještě do roku 1914 ekonomové tvrdili, že nepříjde žádná krize, která by znamenala kolaps finančního systému. Bohužel z dějin víme, že se v roce 1914 rozpoutala první světová válka a celý svět se obrátil vzhůru nohama. Díky válečnému stavu docházelo k velkým zásahům do ekonomiky, což mělo velký vliv na hospodářství. Hospodářská politika se orientovala především na těžký průmysl. O modernizaci v této době nemohla být ani řeč.

Po konci první světové války, na jaře 1919, Rusko obsadilo východ a střed Ukrajiny a vyhlásilo Ukrajinskou socialistickou republiku. Jak na Ukrajině, tak v Rusku probíhaly občanské války, které způsobily ještě větší zpusťování zemí. V obou zemích docházelo k silné socialistické transformaci.

Sovětský svaz vznikl poté, co bolševici zvítězili v občanské válce a upevnili moc nad tím, co zbylo z Ruského impéria. Svaz byl tvořen 15 svazovými republikami, kde byl uplatňován tzv. demokratický centralismus, což znamenalo, že ovšem důležitým se rozhodovalo z mocenského centra, tedy Moskvy.

Počátek procesu, který skončil rozpadem Sovětského svazu, začal při vyhlášení perestrojky, která měla za následek rozklad systému a nastartování vnitropolitického střetu. Komunistická strana, jako taková byla zrušena. Následně došlo ke zhroucení modelu sovětských socialistických republik. 8. prosince 1991 byla podepsána tzv. Bělověžská dohoda, což byla dohoda o vytvoření Společnosti nezávislých států, která ukončila existenci Sovětského svazu. 26. prosince 1991 nejvyšší sovět schválil deklaraci, která definitivně rozpustila sovětské impérium.

Ruská federace, po rozpadu Sovětského svazu, prodělala tvrdé ekonomické reformy. Dosáhlo se liberalizace a otevřenosti ekonomiky. Hospodářské vztahy se začaly svobodně formovat, s čímž souvisí kurz rublu, který se začal svobodně vyvíjet. Cenová liberalizace způsobila růst cen až o 250%. Rusko zažívalo hyperinflaci. Velký spěch na privatizaci, které doplňovali nejasné zákony, vedli k vysoké korupci a podvodům.

Nový stát zažívá první problémy v roce 1998, kdy vypukla měnová krize, která byla tak silná, že ekonomiku ovlivňovala na další dlouhá léta. Například v roce 1996 činila inflace 46%. V roce 2000 Rusko zažívalo pozvolný ekonomický rozvoj, kdy v období 1999-2007 vzrostlo HDP ročně v průměru o 6,8%. V roce 2008 zažívá Rusko další hospodářskou krizi, kdy HDP kleslo o 7,9% a průmyslová výroba se propadla skoro o 11%. Barel ropy během půl roku cenově klesl přibližně o 100 dolarů.

V posledních letech se na území Ruska hromadí problémy. Po anexi ukrajinského Krymu v březnu 2014 přišly mezinárodní sankce, které ztížili Rusům přístup na finanční trh. Ovšem zřejmě největší ranou byl opětovný pád ceny ropy ze 105 dolarů na pouhých 47 dolarů v roce 2015. Kombinace levných komodit a mezinárodních sankcí způsobila pád rublu. V roce 2014 vycházel jeden dolar na 33 rublů, dnes je to skoro dvojnásobek.

Ukrajina svou nezávislost vyhlásila již 24. srpna 1991. V tomto roce přechází na tržní ekonomiku, která pro zemi nebyla v následujících letech vůbec přínosná. I zde proběhla velká privatizace, které měla podobný vývoj, jako ta v Rusku. Ve velkém se začal rozkládat státní majetek a řada podniků ukončila výrobu. Mezi lety 1991 až 1999 ztratil stát 60% svého počátečního HDP a inflace dosahovala astronomických čísel. Situace se povedla částečně stabilizovat v roce 1996, kdy byla zavedena nová měna hřivna. Jelikož Rusko odmítalo uznat nezávislost Ukrajiny, vznikaly konflikty. Hned v roce 1992 vznikl spor o plyn, jelikož Moskva ztratila kontrolu nad klíčovou, tranzitní zemí důležitou pro přepravu ruského plynu evropským zákazníkům. Po celá 90. léta HDP na Ukrajině klesalo, na rozdíl od inflace, která stoupala.

Ukrajina dlouho náležela do ruské sféry, ale během oranžové revoluce, kterou vyvolalo druhé kolo prezidentských voleb 21. listopadu 2004, začal boj o směřování země na západ. Ovšem důležitý zlom přichází v roce 2010, kdy se stal prezidentem Janukovič, který se silně snažil o hospodářskou spolupráci s Ruskem, proto nepodepsal dlouho plánovanou asociační dohodu s Evropskou unií. Ukrajina se ocitla v největší krizi od získání nezávislosti. Poslanci nakonec Janukoviče sesadili a ten uprchl do Ruska.

Krize na přelomu let 2005/2006, která trvala „jen“ do 4. ledna, když Rusko zastavilo dodávky plynu na Ukrajinu. V roce 2008 nastala další finanční a ekonomická

krize, kdy byla Ukrajina nucena čerpat z mezinárodního měnového fondu přibližně 18,5 miliard dolarů. Po krátkém oživení ekonomiky přichází opět pád, kdy Rusko v létě 2013 začalo blokovat import z Ukrajiny. Největší ohlas ovšem způsobil stav, kdy po příklonu Ukrajiny k Evropské unii vypukli na východě a jihovýchodě země a také na Krymu protesty proti vládě. Mezi Ukrajinou a Ruskem se poté rozpoutala informační válka.

Důsledkem těchto nepokojů byla Ruská anexe Krymu. Z hlediska mezinárodního práva je anexe kontroverzní a vyvolala silnou reakci Západu i Ukrajiny. Po těchto událostech přišla ukrajinská ekonomika do stavu volného pádu. Její výkon během let 2014 a 2015 klesl celkem o 16%, kurz hřivny k dolaru se zhroutil a země přežívá jen díky úvěrům od mezinárodních institucí. Tyto úvěry dosahovaly v roce 2015 přibližně 8,5 miliard amerických dolarů. Ke konci roku 2019 odsouhlasil Mezinárodní měnový fond další tříletý úvěr.

V prosinci roku 2019 se objevil v čínském městě Wu-chan COVID-19, tedy infekční onemocnění, které během pár měsíců ohromilo převážnou většinu světa. Jediné, co se momentálně ví je to, že se virus přenáší velmi rychle, je nebezpečný a zatím na něj neexistuje lék. Již 4 měsíce po vypuknutí této nemoci si jednotlivé státy uvědomují, že to bude mít v budoucích měsících a možná i let velice vážné následky ve většině oblastí národního hospodářství.

Ruská federace ani Ukrajina momentálně nepatří mezi státy, které se potýkají s vysokým % nakažených občanů. Naopak je v obou státech tento virus zatím spíše raritou. Nicméně se dá očekávat, že i na tyto státy v důsledku šíření viru bude čekat v budoucnu alespoň částečná krize. Pro Rusko jako vývozce ropy, by to mohlo znamenat velikou finanční ztrátu, protože již teď můžeme vidět, že například Čína razantně snížila poptávku právě po ropě. Co se týká Ukrajiny, může to skončit dalším prohloubením nekončící krize. Otázkou je, zda bude moci i nadále Mezinárodní měnový fond přispívat takovou částkou, která byla přislíbena.

7 Seznam použitých zdrojů

ALEXEEV, Michael V. a Shlomo WEBER. *The Oxford handbook of the Russian economy*. New York: Oxford University Press, [2013]. ISBN 978-0199759927.

BRČÁK, Josef, Lucie SEVEROVÁ, Dana STARÁ a Roman SVOBODA. *Cvičebnice z obecné ekonomie II*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2017. ISBN 978-80-213-2746-7.

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-16-4.

CONQUEST, Robert. *Velký teror: nové zhodnocení*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2078-9.

FIALOVÁ, Helena, Alena AMBROŽOVÁ a Jan JANDERA. *Čísla a čáry v ekonomii*. Praha: A plus, 2013. ISBN 978-80-87681-01-5.

FOZIKOŠ, Andrej a Tatjana REITEROVÁ. *Realie rusky mluvících zemí: osnovnyje fakty iz istorii i dejstviteľnosti Rossii i Belarusi*. Plzeň: Fraus, c1998. ISBN 80-85784-76-9.

GOLDMAN, Marshall I. *Petrostate: Putin, power, and the new Russia*. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195340730.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 807-17-9861-4.

JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-644-5.

KOLESÁR, Peter, KUCHYŇKOVÁ, Petra a Petr SUCHÝ, ed. *Vývoj a výsledky procesů kontroly zbrojení a odzbrojování: marnost nad marnost?*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3881-0.

KOTZ, David M., Fred WEIR a David M. KOTZ. *Russia's path from Gorbachev to Putin: the demise of the Soviet system and the new Russia*. New York: Routledge, 2007. ISBN 978-0415701471.

KUBIZŇÁK, Ladislav a Lidija ZUNOVÁ. *Ukrajina: teritoriálne informácie pre exportérov, importérov a investorov*. Bratislava: Slovenská obchodná a priemyselná komora, 1998. ISBN 8085588668.

- MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 8086429083.
- MENON, Rajan a Eugene B. RUMER. *Conflict in Ukraine: the unwinding of the post-Cold War order*. Cambridge, MA: The MIT Press, 2015. ISBN 978-0262029049.
- MYANT, M. R. *Tranzitivní ekonomiky: politická ekonomie Ruska, východní Evropy a střední Asie*. Praha: Academia, 2013. XXI. století. ISBN 978-80-200-2268-4.
- POPOV, V.; ŠMELEV, N. *Sovetskaja ekonomika: ot plana k rynku*. Moskva: Progress, 1991. 208 s. ISBN 5-01-003282-1.
- REIMAN, Michal, Bohuslav LITERA, Karel SVOBODA a Daniela KOLENOVSKÁ. *Zrod velmoci: dějiny Sovětského svazu 1917-1945*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2266-8.
- REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.
- RYCHLÍK, Jan, Bohdan ZILYNSKYJ a Paul R. MAGOCSI. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-409-1.
- SIRŮČEK, Pavel. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie: (vývoj, současnost, výhledy)*. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-53-9.
- SKOKAN, Ladislav. *Reálie Ruska*. Vyd. 2., rozš., aktualiz. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2004. ISBN 80-704-4551-3.
- SOLCHANYK, Roman. *Ukraine and Russia: the post-Soviet transition*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers, c2001. ISBN 978-0742510180.
- STELLNER, František. *Hospodářské dějiny (16.-20. století)*. V Praze: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1141-x.
- ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. 5., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-613-2.
- VACHNAŽE, Merab a Vaxtang GURULI. *Istoriia Gruzii, XIX-XX veka*. Tbilisi: Izd-vo "Artanudzhi", 2001. ISBN 99928-876-4-8.

VEBER, Václav. *Leninova vláda: (Rusko 1917-1924)*. V Praze: Triton, 2003. Dějiny do kapsy. ISBN 80-7254-356-3.

VYKOUKAL, Jiří, Bohuslav LITERA a Miroslav TEJCHMAN. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Druhé vydání. Praha: Libri, 2017. ISBN 978-80-7277-561-3.

BRAMA - History of Ukraine - 20th Century ,[cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.brama.com/ukraine/history/century20.html>

BURÝŠEK, Jiří a Adam BOROVÝ. *Tak se šíří koronavirus. Čerstvá data o zasažených zemích a obětech* [online]. SZ, 2020 [cit. 2020-3-10]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/grafika-tak-se-siri-koronavirus-cersrtva-data-o-zasazenych-zemich-a-obetech-87449>

Ceny ropy [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/commodity/crude-oil>

PRŮCHA, Václav. *Systém centrálně plánovaných ekonomik v zemích střední a jihovýchodní Evropy a příčiny jeho rozpadu*, ed. Daniel Váňa, Mezinárodní předkongresová konference. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1995

DRAHNÝ, Stanislav. *Historie Krymu. Proč Rusové „nemohou“ nechat poloostrov Ukrajincům?* [online]. 04.03.2014 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/54941/historie-krymu-proc-rusove-nemohou-nechat-poloostrov-ukrajincum.html>

Echo24: Rusko na pokraji recese [online]. ČTK, 2019 [cit. 2020-01-14]. Dostupné z: <https://www.echo24.cz/a/S9ZVk/rusko-na-pokraji-recese-jeho-ekonomika-rostla-v-1-ctvrtletí-nejpomaleji-od-roku-2017>

GEORGIEVOVÁ, Kristalina. *Mezinárodní měnový fond se dohodl s Ukrajinou na novém úvěrovém programu* [online]. Kyjev: ct24, 2019 [cit. 2020-1-16]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2998802-mezinarodni-menovy-fond-se-dohodl-s-ukrajinou-na-novem-uverovem-programu>

HAVLÍČEK, Pavel. *25 let od rozpadu SSSR: Ukrajina je zemí promarněných příležitostí* [online]. AMO, 2016 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.amo.cz/25-let-od-rozpadu-sssr-ukrajina-je-zemi-promarnenych-prilezitosti/>

HDP [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/accounts/#/

HOLÝ, Petr. *Ropa Brent – základní informace, které musíte znát* [online]. LYNX, 2019 [cit. 2020-01-17]. Dostupné z: <https://www.lynxbroker.cz/vzdelavani/ropa-brent/>

HOPKINS, John. *Tak se šíří koronavirus. Čerstvá data o zasažených zemích a obětech* [online]. CSSE, 2020 [cit. 2020-3-10]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/grafika-tak-se-siri-koronavirus-cerstva-data-o-zasazenych-zemich-a-obetech-87449>

MAU, Vladimír. *Stav zahraničního obchodu v roce 2015*. Rosstat [online]. 2016 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.gks.ru/bgd/free/b04_03/IssWWW.exe/Stg/d06/35.htm

MUNDIL, Stanislav. *Ceny ropy se kvůli cenové válce propadly nejvíce od roku 1991. ČTK* [online]. 9.3.2020 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ceny-ropy-se-kvuli-cenove-valce-propadly-nejvice-od-roku-1991/1863698>

NOVÁK, Michal. *Ukrajina - základní informace* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <http://ukrajina.svetadily.cz/info/>

PAŇKOV, Vladimír. *Ekonomická transformace Ruska*. [online]. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1996 [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/download/1025/1076>

ROMANCOV, Michael. *Sovětská ekonomika směřovala do kytek, ale čísla vykazovala skvělá. DeníkN* [online]. 2019, 22.3.2019 [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://denikn.cz/95259/sovetska-ekonomika-smerovala-do-kytek-ale-cisla-vykazovala-skvela-a-rusko-v-teto-praxi-uspesne-pokracuje/>

Ropa Brent - ceny a grafy ropy Brent, vývoj ceny ropy Brent - od 10.3.2018 - měna USD [online]. Praha: kurzy.cz, 2018 [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: https://www.kurzy.cz/komodity/index.asp?SEO=ropa-brent&A=5&idk=38&od=10.3.2018&curr=USD&default_curr=USD&unit=&lg=1&MAXROWS=60

Ruská měnová krize 2014 vs. krize v roce 1998 [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/374962-ruska-menova-krize-2014-vs-krize-v-roce-1998/>

Rusko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled [online]. 31.8.2018 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rusko-zakladni-charakteristika-teritoria-19083.html>

RŮSTOVÉ CENY (SNÍŽENÍ) PRODUKTIVITY PRÁCE PODLE TYPŮ EKONOMICKÉ AKTIVITY [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: : http://www.gks.ru/bgd/regl/b15_11/IssWWW.exe/Stg/d01/06-05.htm

SARKISYAN, Inna. Významné finanční krize 90. let - Rusko [online]. 23.10.2017 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <http://dumfinanci.cz/clanky/267-vyznamne-financni-krize-90-let-rusko/>

Stav zahraničního obchodu v roce 2015. Rosstat [online]. 2016 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.gks.ru/bgd/free/b04_03/IssWWW.exe/Stg/d06/35.htm

STÖCKL, Pavel. Tema.novinky [online], 22.02.2019 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/vladimir-putin>

SUŠOVÁ-SALMINEM, Veronika. *Mezinárodní měnový fond se dohodl s Ukrajinou na novém úvěrovém programu* [online]. Kyjev: ČTK, 2019 [cit. 2019-12-16]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2998802-mezinarodni-menovy-fond-se-dohodl-s-ukrajinou-na-novem-uverovem-programu>

TICHÝ, Lukáš. Dvě kola rusko-ukrajinské plynové krize 2009 [online]. 16.03.2009 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/11211/clanek/dve-kola-rusko-ukrajinske-plynovе-krize-2009/>

TICHÝ, Lukáš. Dvě kola rusko-ukrajinské plynové krize 2009 [online]. 16.03.2009 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/11211/clanek/dve-kola-rusko-ukrajinske-plynovе-krize-2009/>

TRAMBA, David. 25 let od rozpadu SSSR: Ukrajina je zemí promarněných příležitostí [online]. 24.08.2016 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://dotyk.denik.cz/byznys/25-let-od-rozpadu-sssr-ukrajina-je-zemi-promarnenych-prilezitosti-20160819.html>

Ukrajina - základní informace [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <http://ukrajina.svetadily.cz/info/>

Ukrajina: [online]. 25.04.2013 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/ukrajina>

Ukrajina: Ve stínu velkého Ruska [online]. 25.04.2013 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/ukrajina-ve-stinu-velkeho-ruska>

Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rusko-zakladni-charakteristika-teritoria-19083.html>